

Metodika nastave likovne kulture: Reinterpretacija odnosa slike i teksta iz vizualne kulture učenika osnovnoškolske dobi

Štiglić, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:586213>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
NASTAVNIČKI ODSJEK
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

DIPLOMSKI RAD

**REINTERPRETACIJA ODNOSA SLIKE I TEKSTA IZ VIZUALNE
KULTURE UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKE DOBI**

Barbara Štiglic

Mentorica: doc. mr. art. Sonja Vuk

Suradnica: as. Ida Loher

Zagreb, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. Sažetak.....	3
1.1. Summary.....	4

TEORIJSKI DIO

2. Uvod.....	5
3. Važnost slike u obrazovanju.....	6
3.1. Uloga slike u usvajanju vrijednosti.....	6
3.2. Uloga slike u rješavanju problema.....	7
3.3. Uloga slike u preoblikovanju svijesti.....	7
4. Aluzivno skladište.....	9
4.1 Aluzivno skladište i jezik.....	9
5. Odnos slike i teksta.....	10
6. Mašta.....	11
7. Utjecaj mašte i vizualizacije na čitanje.....	12
7.1. Što je vizualizacija?.....	12
7.2. Utjecaj mašte na čitanje.....	13
8. Poticanje mašte pomoću vizualizacije pročitanoga.....	14

EMPIRIJSKI DIO

1. Ciljana skupina.....	16
2. Ciljevi istraživanja.....	16
3. Metode istraživanja	16
4. Tijek istraživanja.....	17
4.1. Opis i razrada istraživanja.....	17
5. Rezultati istraživanja i zapažanja tijekom istraživanja.....	18
5.1. Statistička analiza rezultata anketnoga upitnika.....	18
5.2. Prvi akcijski korak (prvi i drugi nastavni sat).....	32
5.3. Analiza rezultata.....	34
5.3.1. Analiza listića koje su učenici ispunjavali tijekom čitanja.....	34
5.3.2. Analiza 1. zadatka.....	36
5.3.3. Analiza 2. zadatka (skica za završni rad).....	39
5.4. Drugi akcijski korak (treći i četvrti nastavni sati).....	42

5.4.1. Analiza liste stavova i razgovora s učenicima tijekom izvođenja likovnog rada.....	44
5.5. Treći akcijski korak (peti i šesti nastavni sat).....	45
5.5.1. Analiza fotostripova.....	45
5.5.2. Analiza ilustracija.....	50
6. Rasprava o rezultatima istraživanja.....	55
7. Zaključak.....	56
8. Popis literature.....	57
8.1. Popis internetskih izvora.....	57
9. Prilozi.....	58
9.1. Anketni upitnik za učenike.....	58
9.2. Zadatak (koji učenici ispunjavaju na prvome satu istraživanja).....	60
9.3. Lista stavova.....	61
9.4. Priprema 1.....	62
9.5. Priprema 2.....	70
9.6. Priprema 3.....	78

1. Sažetak

Ovo diplomsko istraživanje proučava odnos slike i teksta iz vizualne kulture učenika osnovnoškolske dobi. Odnos slike i teksta najčešće je povezan sa stripom, a rijetko se u nastavi stavlja naglasak na sliku vezanu uz književnost. U ovome istraživanju naglasak nije bio na postojećim ilustracijama (slikovnice, ilustrirane knjige) nego na slikama koje učenici stvaraju u svojim mislima tijekom čitanja. Bitno je bilo istražiti ovu temu jer postoji mnogo učenika koji ne vole čitati ili nisu zainteresirani za čitanje. Kako bi učenici doživjeli čitanje kao nešto pozitivno, njima blisko i korisno, bitno je povezati knjigu, to jest tekst s nečime što im je blisko, što se tiče njih samih. Upravo je imaginacija poveznica koja je potrebna. Svaki učenik na drukčiji način vidi ono što je pročitao i doživljava knjigu na sebi svojstven način u skladu s osobnom imaginacijom. Vizualizacijom teksta učenicima je čitati zabavnije, a tekst mogu razumjeti na dubljoj razini.

Problem iz kojega je ovo istraživanje proizašlo jest odnos učenika prema tekstu. Pojedini učenici na tekst bilo koje vrste gledaju kao na nešto neugodno, prisilno, strano – ne videći nikakve korisne aspekte čitanja.

Cilj ovoga istraživanja jest učenicima približiti tekst vizualizacijom i ukazati im na pozitivne aspekte čitanja, predstaviti im čitanje kao korisnu i zabavnu djelatnost te potaknuti njihovu imaginaciju i kreativnost.

Istraživačka su pitanja na koja su rezultati istraživanja odgovorili sljedeća:

Pomaže li učenicima vizualizacija pri razumijevanju teksta koji čitaju?

Pridonosi li vizualizacija i imaginacija zainteresiranosti za čitanje?

Riječ je o akcijskome istraživanju u trajanju od šest nastavnih sati koje je provedeno u petom razredu osnovne škole za vrijeme nastave Likovne kulture. Učenici su pomoću nekoliko različitih medija vizualno interpretirali knjigu Maje Brajkov-Livaković „Finka Fi“.

Korisnost ovoga istraživanja ogleda se uvidom u način na koji učenici razmišljaju o tekstu, kakav odnos imaju prema njemu te kako ga na različite načine interpretiraju.

Prenošenjem slika koje su zamislili na papir ili neki drugi medij učenicima je bilo jasnije što je to vizualizacija teksta i potaknulo ih je da pri čitanju zamišljaju ono što čitaju. Učenicima je tako i cijeli proces razmišljanja pri čitanju postao vidljiv i jasniji. Pretpostavljena očekivanja da će na kraju procesa učenici na tekst gledati kao na nešto blisko, zanimljivo i korisno, ostvarila su se. U tome su procesu učenici, služeći se vizualizacijom teksta, razvili kreativnost i imaginaciju. Činjenica je da svaki učenik ima svoj način učenja i razmišljanja, no rezultati ovoga istraživanja potvrđuju pretpostavku da bi vizualizacija teksta mnogim učenicima bila učinkovita pomoć pri učenju.

1.1. Summary

This study examines the relationship between image and text from the visual culture of elementary school students. The relation between picture and text is most often associated with comics, and rarely in teaching is the emphasis placed on a picture related to literature. In this research, the emphasis was not on existing illustrations (picture books, illustrated books) but on the images students create in their minds while reading. It was important to explore this topic because there are many students who don't like to read or are not interested in reading. In order for students to perceive reading as something positive, close and useful to them, it is essential to link the text to something close to them. The imagination is the link that is needed. Each student sees in a different way what he or she has read and experiences the book in its own way in accordance with personal imagination. Visualizing text makes it easier for students to read, and they can understand the text at a deeper level.

The problem that this research originated from is the student's attitude toward the text. Some students view text of any kind as something uncomfortable, forced, foreign - not seeing any useful aspects of reading.

The aim of this research is to bring students closer to the text through visualization and to show them the positive aspects of reading, to present reading as a useful and fun activity, and to stimulate their imagination and creativity.

The research questions answered by the research results are as follows:

Does visualization help students understand the text they are reading?

Does visualization and imagination contribute to reading interest?

This is a six-hour action research conducted in the fifth grade of elementary school during Fine Arts classes. Students visually interpreted Maja Brajkov-Livakovic's book *Finka Fi* through several different media.

The usefulness of this research is reflected in how students think about the text, how they relate to it, and how they interpret it in different ways.

By uploading the images they envisioned on paper or other medium, it made the students more aware of what the visualization of the text was and encouraged them to imagine what they were reading when reading. In this way, the students' entire thinking process in reading became visible and clearer. The assumed expectations that at the end of the process students would view the text as something close, interesting and useful, have come true. In the process, students, using visualization of the text, developed creativity and imagination. It is a fact that each student has his or her own way of learning and thinking, but the results of this research confirm the assumption that text visualization would be an effective learning aid for many students.

Teorijski dio

2. Uvod

Suvremena kultura postala je vizualna, promijenila je svoj način komunikacije s teksta na sliku. Sve oko nas na televiziji, u muzejima, časopisima, kinima, plakatima, internetu, trgovačkim centrima, dio je vizualne kulture.

Ono što se nekada smatralo prestižnim i izoliranim od ljudske proizvodnje, postaje sve više shvaćeno dijelom svakodnevnoga života. Likovne se umjetnosti, kao dio vizualne umjetnosti, šire ne samo u svojim oblicima već i u povezivanju s nizom društvenih pitanja. Kao rezultat, vizualna umjetnost postaje fundamentalna za kulturnu transformaciju, socijalnu interakciju i kulturni identitet.¹ Vizualna umjetnost čini većinu vizualne kulture i oblikuje način na koji živimo svoje živote.

Naše učenje o vizualnoj umjetnosti ostvaruje se unutar i izvan škola. Ono je i formalno i neformalno, pomaže nam pri stvaranju značenja iskustvom izvan ili unutar škole. Neformalno obrazovanje događa se stalno jer smo svakodnevno izloženi vizualnoj kulturi koja sadrži i vizualnu umjetnost. Učenje o kompleksnosti vizualne kulture sve je nužnije za ljudski razvoj. Obrazovanje o vizualnoj kulturi mora uzeti u obzir promjenjivu sliku vizualnih umjetnosti i njihov didaktički utjecaj.² Iako se vizualna kultura i vizualna umjetnost nalaze svuda oko nas, u školama se veća pažnja pridaje predmetima kao što su matematika i jezični predmeti. Oni se smatraju primarnim resursima za razvoj intelekta, a postupak čitanja, pisanja i računanja najbolje sredstvo za kultiviranje uma. Umjetnost se smatra lijepom, ali ne i nužnom.

Elliot W. Eisner u svojem djelu *Umjetnost i stvaranje uma* proturječi tvrdnji da je umjetnost intelektualno nezahtjevna: „Da bismo mogli stvoriti oblik iskustva koji se može smatrati estetskim, potreban je um koji oživljava naše maštovite sposobnosti i koji promiče našu sposobnost da se podvrgnemo emocionalno prožetom iskustvu. Percepcija je, na kraju, kognitivni događaj. Ono što vidimo nije samo funkcija onoga što mi uzimamo od svijeta, već onoga što od njega činimo“. ³ Eisner naglašava da je školski sustav tako dizajniran da se često proizvode rezultati koji nisu trajni. Učenici, kao i svi mi, rijetko dobrovoljno obavljaju aktivnosti iz kojih dobivaju malo ili nikakvo zadovoljstvo. Stoga je doživljavanje estetike u kontekstu učenja o intelektualnome i umjetničkom djelu izvor užitka iz kojega proizlaze trajniji rezultati.

¹ Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics and the Social Life of Art*, (2 str.), Columbia University, New York and London: Teachers College, 2003.

² Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics and the Social Life of Art*, (2 str.), Columbia University, New York and London: Teachers College, 2003.

³ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (predgovor 12 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

3. Važnost slike za obrazovanje

Svaki predmet koji se uči u školi pruža učenicima karakterističan okvir kroz koji se svijet može promatrati. Obrazovanje kao proces može se zamisliti kao omogućavanje pojedincima da nauče kako osigurati različite varijante značenja i produbiti ih tijekom vremena.

Umjetnost odnosno slika generalno se u obrazovanju koristi asocijativno ili interpretativno, više nego replikativno i aplikativno. Njezina je funkcija obogatiti aluzijsko spremište slika i koncepata koji ispunjavaju uvjete za uključivanje u opće obrazovanje.⁴ Pojavljuje se u različitim stilovima učenja: rješavanju problema, učenju vrijednosti i učenju jezika.

3.1. Uloga slike u usvajanju vrijednosti

Vrijednosti su standardi, referentne vrijednosti na osnovi kojih se mjere naši izbori. U ekonomskom pogledu mjerilo je produktivnost ili nagrada za produktivnost, u zdravlju je učinkovitost tijela, u intelektualnome carstvu to je strogost istraživanja, u religioznoj domeni to je vjera i poslušnost crkvenim zapovijedima ili njemu sličnim. Svaka domena vrijednosti međusobno je povezana, a na unutarnje standarde mogu utjecati vanjski. Kad su vrijednosti u sukobu, okrećemo se etici koja nastoji formulirati univerzalna načela ispravnoga djelovanja. Dobro i ispravno definiraju se kao zadovoljstvo slobode od boli, a svaki se čin ocjenjuje hedonističkim proračunom, odnosno ravnotežom zadovoljstva nad boli koju bi predložena radnja proizvela.⁵

Broudy (1987) u svom djelu *The Role of Imagery in learning* navodi da se učenje vrijednosti uvijek oslanjalo na primjere pa je uloga slika i estetskoga doživljaja u učenju tih norma velika. Slika ispravnoga ili pogrešnog čina ili stava jest kamen temeljac za učenje vrijednosti. Bajke koje čitamo kao djeca prepune su vrijednosnih prosudaba personificiranih u slikama magičnih stvorova, dobrih i loših životinja, ljudi itd. Ponašanje ovih imaginarnih figura rani je scenarij za prosudbe dobrog i lošega, za djelovanje koje se treba kazniti i djelovanje koje se treba nagraditi. Kada odrastemo, svoje junake i zlikovce pronalazimo posvuda, pogotovo u medijima, u svojoj okolini ili fikciji. Ti su ideali nadzorni čimbenici u učenju običaja i morala kulture. Dok filozofi raspravljaju o tome koja je radnja ispravna ili pogrešna i zašto, roditelji i mediji suočavaju djecu i mlade s modelima vrlina i poroka. Roditelji započinju proces oblikovanja ponašanja. Međutim, vršnjački modeli i oni plasirani medijima jači su od savjetovanja vrlina. Popularna fikcija, glazba, film i vizualna umjetnost prezentiraju modele heroja i zlikovaca. Budući da su ti stilovi života lako stereotipizirani i ponavljaju se, postaju potencijalni modeli vrijednosti. Oni utječu na vrijednosti estetskim

⁴ Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning*, (7 str.), LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

⁵ Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning*, (37 str.) ,LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

iskustvom. Temelj je za to uvjeravanje slika, a ne činjenice. Budući da je slika uvjerljivija od puke činjenice, život izravno i neizravno imitira popularnu umjetnost. Iako smo upozoreni da ne sudimo stvari po izgledu, mi se oslanjamo na izgled kako bismo procijenili kvalitetu predmeta, i to u rasponu od hrane pa do političkih kandidata.

Umjetnosti, posebno one popularne, doživljaj čine dojmljivim prikazujući ga pomoću slika koje izravno i živo prenose vrijednosti predmeta.⁶ Tako i u visokoj umjetnosti slike prikazuju vrijednost određenoga razdoblja. Međutim, jedan primjer služi kao slika nekog doba samo onima koji mogu razmotriti njegove metafore. Upotreba umjetnosti za usvajanje kulture može započeti bajkama i postupno prelaziti u disciplinarni studij visoke umjetnosti.

3.2. Uloga slike u rješavanju problema

Rješavanje problema kombinira percepciju i koncepte, pojedinosti i univerzalnosti, i čini se da bi, steknemo li repertoar i jednoga i drugog, naučili rješavati probleme. Međutim, njihovo kombiniranje uključuje čimbenike koji nadilaze percepciju i koncepte.

Podrobnu raščlambu rješavanja problema predstavlja nam Robert H. Ennis.⁷ Većina odrednica koje Ennis navodi zahtijevaju neku vrstu slike. Spominje se organiziranje sastavnih dijelova u jedinstvenu cjelinu. Zatim, da bismo bili otvoreni, promatrali stvari s gledišta drugih također zahtijeva vizualizaciju i bogatu aluzivnu bazu, odnosno skladište slika. Također se traži zamišljanje kako problem percipiraju drugi, odnosno pokušaj zamišljanja slika koje imaju drugi. Estetski čimbenik ima veze sa slikom koju pojedinac ima o sebi ili misli da drugi imaju o njemu, sliku koju bi čovjek želio stvoriti.

Rješavanje problema smatrano je najboljim testom formalnoga školovanja, a u suvremenome je životu uloga slike u rješavanju problema presudna.⁸ Stvari postaju sve kompliciranije za shvaćanje. Čak je i visoko educiranim osobama teško zamisliti kako izgleda molekula DNK ili virus side. Za to nam je potrebna tehnologija koja nam daje sliku. Čini se da svijetom vlada posvemašnja ovisnost o tehnologiji, odnosno o slici – živimo u svijetu *slikoovisnika*. Zašto to, dakle, ne iskoristiti na dobrobit razvitka pojedinca i društvene zajednice u kojoj živi?

⁶ Broudy, H.S. (1987). The Role of Imagery in learning ,(41 str.), LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

⁷ Broudy, H.S. (1987). The Role of Imagery in learning ,(32 str.) ,LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

⁸ Broudy, H.S. (1987). The Role of Imagery in learning ,(34 str.), LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

3.3. Uloga slike u preoblikovanju svijesti

Ljudi se rađaju u kvalitativnome okruženju u kojemu žive. Sposobnost da iskusimo čitav spektar svojstava koja čine empirijski ambijent izravno je povezana s funkcijama našeg osjetilnog sustava. Aktiviranje našega osjetilnog sustava ovisi i o našem bivanju u okruženju koje posjeduje kvalitete na koje naša čula reagiraju. Umjetnosti oplemenjuju naša osjetila tako da je naša sposobnost iskušavanja svijeta postaje složenija i suptilnija.⁹

Ljudski um prima, oblikuje i tumači sliku vanjskoga svijeta svjesno i nesvjesno.¹⁰ Iskustvo doživljavanja okoline jest proces koji se nastavlja tijekom cijeloga života. To je proces oblikovan kulturom, pod utjecajem je jezika, vjerovanja, afektiranih vrijednosti, a moderiran je razlikovnim obilježjima onoga dijela nas koji nazivamo individualnost. No usprkos čimbenicima koji personaliziraju i filtriraju iskustvo, naš početni kontakt s okolinom ovisi o našem biološki evoluiranom osjetilnom sustavu.¹¹ Bez intaktnoga senzornog sustava ne bismo bili svjesni kvaliteta u okruženju. U početku je sposobnost da iskusimo svijet u kojemu živimo refleksna. Naš je biološki sustav osmišljen kako bi nam omogućio preživljavanje, da reagiramo na stvari i promatramo ih. Ali mi također učimo. Učimo razlikovati, prepoznavati i prisjećati se. Ono što je prvo bio refleksni odgovor, funkcija instinkta, postaje postupna potraga za zabavom, istraživanjem i na kraju smislom. Na naš osjetilni sustav utječe jezik, umjetnosti, znanost, kultura, vrijednosti i slično.

Poseban utjecaj na svakog pojedinca ima kultura, a to je višeznačna riječ. U antropološkome smislu odnosi se na zajednički način života, a u biološkome smislu na medij za rast. Škola sadržava funkciju kulture u oba smisla, omogućuje zajednički način života i medij je za rast uma.¹² Škola uvelike utječe na našu sliku svijeta. Obrazovanje je proces učenja stvaranja sebe, a to je ono što umjetnost, i kao proces i kao plod toga procesa, promiče. Umjetnički rad nije samo način stvaranja nekog proizvoda, to je način stvaranja našega života širenjem naše svijesti i zadovoljavanjem potrage za smislom. Umjetnost nam umnogome pomaže razviti sposobnosti da iskusimo kvalitete okoliša, kvalitete koje hrane naš konceptualni život i kojima se potom koristimo za poticanje svojega maštovita života. Umjetnost poziva učenike da obraćaju pozornost na izražajne osobine okoline, da nauče kako uživati u njima, uzimajući si vremena da ih uistinu pogledaju. No glavni cilj umjetničkog obrazovanja jest promoviranje učenikove sposobnosti da razvije svoj um iskustvom koje omogućava stvaranje ili percepcija ekspresivnoga oblika. U ovoj se aktivnosti osjetljivosti

⁹ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (20 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

¹⁰ Arnheim, R. (1941). *Umetnost i vizuelno opažanje: psihologija stvaralačkog gledanja*, (387), Beograd: Univerzitet umetnost u Beogradu, 1987

¹¹ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (1 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

¹² Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (2 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

rafiniraju, razlike čine suptilnijima, mašta se potiče i razvijaju se vještine kojima se daje oblik osjećaju.¹³

4. Aluzivno skladište

Aluzivna su skladišta kolekcije aluzivnih slika, koncepata i sjećanja koje čuvamo u memoriji (Broudy, 1987). Broudy naglašava da je obogaćivanje toga skladišta od ključne važnosti za opće obrazovanje jer omogućuje razumijevanje umjetnosti te nadogradnju na prijašnje znanje i iskustvo. Aluzivnim se skladištem koristimo u svakodnevnom životu, na primjer kada sudjelujemo u diskursu koji uključuje reference (eksplicitne ili implicitne) pa tragamo za relevantnim riječima, činjenicama i slikama. Ako je aluzivno skladište slabo i neorganizirano, čitatelj ili slušatelj propušta većinu onoga što se čuje, pročita i vidi. To nam najbolje ilustriraju poteškoće koje imamo tijekom čitanja ili slušanja teksta na stranome jeziku.

4. 1. Aluzivno skladište i jezik

Aluzivna je baza od velike važnosti za učenje jezika. Nakon što savladamo identifikaciju slova, odnosno riječi, preostaje nam da shvatimo njihovo značenje. Nepoznate riječi možemo pogledati u rječniku, ali to nam ne pomaže uvijek. Objašnjenja u rječniku ponekad su teško shvatljiva, a da bi objašnjenje ili opis riječi iz rječnika imao smisla, čitatelju treba bogato aluzivno skladište, popunjeno s velikim brojem slika i riječi pomoću kojih bi mogao konstruirati riječi koje se nalaze u rječniku. U tehničkome smislu, aluzivno skladište predviđa konotaciju riječi – pisanih ili izgovorenih – i nadilazi oznaku, to jest ona nadilazi funkciju riječi kao imena stvari. Prema tome, učenje je jezika bez odgovarajućega aluzivnog skladišta – teško.

Funkcionalna pismenost koja sažima vještine čitanja na minimum može nam koristiti za dešifriranje računa ili pisanje jednostavnih pisama. No ona neće razviti skladište slika i koncepata koji daju riječima smisao. Može nam pomoći pri definiranju objekta, ali neće moći dati značenje frazi kao što je „on je hodajući rječnik“. Tada ćemo tu frazu shvatiti kao osobu koja izgleda kao rječnik, a ne nekoga tko ima opširni vokabular.

Nedostatak asocijativnih resursa uzorkuje jezično siromaštvo. Otežava i utječe na čitanje literature, pogotovo poezije. Pjesnička upotreba jezika u velikoj mjeri ovisi o upotrijebljenoj slici koja stvara određeni učinak. Neke su pjesme zasićene stilskim izražajnim sredstvima i različitim vrstama pjesničkih slika kojima se senzibilira čitateljeva mašta i trasira put za interpretaciju pjesničkoga teksta. Postoji vrsta proze koja ovisi o metafori i drugim pjesničkim figurama. Ovisi o estetskoj uporabi jezika. Čak i politički govori paze na estetiku, pokušavaju nas pridobiti vrlo

¹³ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (24 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

slikovitim govorima. Ovisnost usmenoga govora o estetskim slikama bila je poznata još od doba Demostena. Ciceronov *De oratore* priručnik je za educiranje govornika i odvjetnika koji može funkcionirati i dan danas. Među zahtjevima za podučavanjem retorike u doba Cicerona i Kvintilijana bilo je sastavljanje imaginarnih govora koje su možda iznijeli neki povijesni ili mitološki likovi.¹⁴ Preispitivanje bajki i opisivanje predmeta i događaja također je bilo među propisanim vježbama.

Kako pojedinac može napuniti svoje aluzivno skladište? Ne samo čitanjem značenja iz rječnika nego sa svim informacija koje posjeduje. Ona su uvjetovana našom veličinom i točnošću vokabulara koji raste kako *rastemo* tijekom vlastitoga školovanja. Glavna sastavnica toga školovanja trebalo bi biti čitanje materijala koji pobuđuju stvaranje slika i proučavanja istih. Najbolji izvor toga čitanja jest umjetnost, koja je živa zahvaljujući metafori slike.¹⁵

5. Odnos slike i teksta

Tekst izvorno ima svojevrstu vizualnost. Napokon, tiskani je tekst statična slika. Činjenica da čitanjem trebamo shvatiti znakove koji su vizualni elementi s posebnim karakteristikama kao što su stil, veličina i raspored fonta, znači da je čitav proces čitanja podređen vizualnosti.

Semiotička teorija sugerira da se i vizualne slike čitaju kao tekstovi. Slike, kao što smo spomenuli, i jesu na neki tehnički način slične tekstu. I slike i tekstovi oblici su predodžbe. Ovisno o upotrebi metafora i drugim vrstama simbolike. Najvažnija sličnost slika i tekstova u odnosu na obrazovanje općenita je: mi konstruiramo njihovo značenje onako kako oni zauzvrat rade na tome da nas konstruiraju. Pretpostavka da se slike mogu i trebaju smatrati tekstovima pretjerano je pojednostavljivanje slika. Slike mogu povećati snagu tekstova i tekstu dati značenje kroz prividni realizam.¹⁶ S tim u skladu dobar su primjer reklame koje svakodnevno vidimo i koje nas više slikom nego tekstom nagovaraju da ih pogledamo i da im povjerujemo.

U posljednjih nekoliko godina sve se više susrećemo s pojmom vizualna pismenost. Vizualna je pismenost sposobnost dekodiranja, interpretacije, stvaranja, preispitivanja, izazivanja i vrednovanja tekstova koji komuniciraju s vizualnim slikama, kao i s riječima.¹⁷ Vizualno pismeni ljudi mogu čitati, tumačiti svrhu i predviđeno značenje te procijeniti oblik, strukturu i značajke teksta. Također se mogu koristiti slikama i riječima na kreativan i primjeren način za izražavanje

¹⁴ Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning* (25 str.) LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

¹⁵ Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning* (27 str.) LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

¹⁶ Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics and the Social Life of Art*, (96 str.), Columbia University, New York and London: Teachers College, 2003.

¹⁷ Szabó, K. (2016.) *Digital and Visual Literacy: The Role of Visuality in Contemporary Online Reading* <https://www.peterlang.com/view/9783631698716/chapter10.xhtml>

značenja. Veza teksta i vizualnoga toliko je jaka da je u dosta slučajeva tekst podređen vizualnomu, pogotovo kad je u pitanju internetsko čitanje tijekom kojega dizajn i vizuali koji prate tekst dominiraju.

6. Mašta

Postoji nekoliko teorija o tome što je točno mašta i odakle dolazi, Carole Peltari (2016.) u svom istraživanju navodi neke od njih. Neki istraživači smatraju da vizualne slike vode do mašte (Maine, 2013.; McTigue, 2010; Serafini & Moses, 2014), drugi istraživači smatraju da multi-senzorni unos utječe na maštu (Douville i Algozzine, 2004; Hannaford, 2012; Roser i sur., 2004; Wood & Endres, 2004). Hannaford tvrdi da mašta čini most između čitateljevih osjetila i misli (Hannford, 2012). Neki također povezuju maštu s prethodnim iskustvima (Wood & Endres) dok drugi maštu vide kao inventivnu snagu (King, 2007). King smatra maštu sposobnošću propitivanja, razmatranja onoga što nije, ali može biti. A Spencer (2002) tvrdi da mašta omogućuje ljudima da shvate kako stvari mogu ili bi mogle biti drukčije.¹⁸

Postoji razlika između slika kojih se prisjetimo i njihove maštovite transformacije. Mašta nam pruža slike mogućega, slike onoga što još nije napravljeno, motivira nas da pokušamo poduzeti nešto i maštu pretvoriti u stvarnost. Mašta koja se hrani osjetilnim značajkama iskustva izražava se u umjetnosti slikom. Slika je središnji pojam mašte, kvalitativnoga je karaktera jer doista vidimo slike u oku svoga uma.¹⁹

Mašta daje ljudskom umu slobodu stvaranja nadljudskoga. Naša mašta ima potencijal i za dobro i za zlo. Na primjer, znanost ovisi o mašti i imaginaciji. Da bi neki znanstvenik odlučio nešto proučavati ili napraviti, prvo treba zamisliti da je to moguće, treba se koristiti maštom. Tako se rađaju apstraktni obrasci savršenstva, odnosno ideje. Mašta može biti produktivna i reproduktivna. U reproduktivnoj, elementi se kombiniraju slobodno bez da su usmjereni nekom cilju ili svrsi. To je kombinacija slika i ideja čija je svrha zabaviti se. Produktivna mašta producira nešto novo. Nije samo kombinacija već postojećih slika i ideja, nego je vizija koja nikad nije postojala ili nije otkrivena.²⁰

Mašta ima ulogu i u našem svakodnevnom životu. Kant je tvrdio da daje umu mogućnost organiziranja znanja. Likovna umjetnost od velike je važnosti za razvoj i poticanje mašte. Ona nam

¹⁸ Peltari, C. (2016.) *Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications*, The College at Brockport: State University of New York (107 str.)
https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

¹⁹ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (4 str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

²⁰ Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning* (16 str.) LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

pruža dozvolu i ohrabruje uporabu mašte kao izvora sadržaja. Proširenje života umjetnošću moćan je način svjetonazorskih promjena. Maštovita slika u takvim situacijama funkcionira kao predložak kojim reorganiziramo svoju percepciju svijeta.²¹ Umjetnost pruža platformu za gledanje stvari na drukčiji način nego što se obično vidi. Također nam omogućuje da stvari isprobamo – u očima uma – bez posljedica na koje bismo mogli naići ako na njih moramo djelovati empirijski. Pruža sigurnosnu mrežu za eksperimente i probe.

7. Utjecaj mašte i vizualizacije na čitanje

Učenici su svakodnevno bombardirani vizualnim slikama na TV-u, internetu, videoigrama, u reklamama. Kao rezultat toga, čitanje često doživljavaju kao pasivnu aktivnost i pokazuju sve manji interes za aktivno čitanje.

Većina ljudi koji vole čitati ipak posegnu za knjigom kako bi pobjegli od svakodnevice. Ulaze u svijet knjige i žive drukčiji život, na kratko vrijeme mogu uroniti u neki drugi svijet, biti netko drugi. Čitanje nas zabavlja jer je pisac uspio angažirati našu maštu. Ukratko, čitanje je potaknulo našu maštu da stvori novi svijet u našem umu, da vizualiziramo ono što čitamo što za posljedicu ima razvoj naše kreativnosti. Ključna je za razvijanje mašte pri čitanju razina interesa za sadržaj. Što smo više zaokupljeni knjigom, to se više potiče naša mašta, a ujedno i kreativnost.

Tradicionalni pogled na ulogu čitanja unutar učenja jezika jest da je ono receptivna, a ne produktivna vještina. Međutim, zahvaljujući istraživanjima, čitanje se sada smatra interaktivnom vještinom, procesom aktivnoga i namjernog razmišljanja u kojemu se smisao gradi interakcijama između teksta i čitatelja. Na proces izgradnje značenja utječe čitateljevo prethodno iskustvo i znanje o svijetu (Anderson & Pearson, 1984).²² Uloga čitatelja u procesu stvaranja značenja izvan teksta toliko je presudna da Widdowson (1979) tvrdi da značenje ne prebiva u tekstu, već da svaki tekst ima potencijal za značenje. Što se čitatelj aktivnije kognitivno uključuje u proces čitanja, veće će biti njegovo razumijevanje i zadržavanje teksta. Sposobnost gledanja slika u umu, naime vizualizacija, u procesu čitanja i prisjećanja tekstova, pretpostavlja se kao jedno od ključnih obilježja čitanja na materinskom jeziku.²³

²¹ Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, (83str.), New Haven & London: Yale University Press, 2002.

²² Ghazanfari, M. (2015) *The Role of Visualization in EFL Learners' Reading Comprehension and Recall of Short Stories* (2 str.) Sabzevar University of Teacher Education, Iran
https://www.researchgate.net/publication/228418627_The_Role_of_Visualization_in_EFL_Learners'_Reading_Compr ehension_and_Recall_of_Short_Stories

²³ Ghazanfari, M. (2015) *The Role of Visualization in EFL Learners' Reading Comprehension and Recall of Short Stories* (2 str.) Sabzevar University of Teacher Education, Iran
https://www.researchgate.net/publication/228418627_The_Role_of_Visualization_in_EFL_Learners'_Reading_Compr ehension_and_Recall_of_Short_Stories

7.1. Što je vizualizacija?

Vizualizacija se odnosi na našu sposobnost izrade vizualnih prikaza u našem umu dok čitamo. Friedman (1974) definira vizualizaciju kao reprodukciju u umu osjetila proizvedenoga fizičkom percepcijom.²⁴ Vizualizacija pomaže čitateljima da se uključe u tekst na način koji ga čini zabavnim i personaliziranim. Kada učenici stvaraju slike u svojim mislima, oni se više uključuju u tekst. Vizualizacija potiče maštu, pojačava interakciju s tekstem i poboljšava mentalne slike. Kako bi aktivno ušao u proces čitanja, čitatelj bi trebao biti u mogućnosti vizualizirati, tiskane simbole pretočiti u radnje, događaje i ideje jasno vidljive u umu.

Dugoročna vizualna memorija i metode za povećanje pamćenja intenzivno su se proučavale u kasnim 1960-ima. Brojne studije ispitale su učinke slikovnog predstavljanja u usporedbi s verbalnom predodžbom. Sadoski i Willson (2006) tijekom šestogodišnjeg istraživanja proveli su program čitanja koji je uključivao vizualizaciju. Analiza rezultata pokazala je znatno bolje rezultate pri razumijevanju čitanja učenika koji su sudjelovali u programu od državnog prosjeka.²⁵

7.2. Utjecaj mašte na čitanje

Maštu ne upotrebljavamo samo tijekom čitanja. I pisac koji je pisao tekst, pogotovo ako je riječ o beletristici, koristio se maštom. Da bi pisac napisao knjigu, mora zamisliti ono o čemu piše, mora imati ideju. Pisac nam prenosi svoju kreativnost i maštu kako bi nam dočarao odabranu temu. A od njegova pisanja dobivamo kreativne koristi kada se koristimo vlastitom maštom za tumačenje teksta. Pisac započne s vizijom i završava riječima. A čitatelj započinje s piščevom riječju i završi s vizijom.

Kao i vizualizacija, mašta nam pomaže da shvatimo tekst. Koristimo se njome da bismo se upustili u svijet prikazan tekstem. Koristi nam i kada sami smišljamo narativne i iscrpne tekstove. Pomaže nam kako bismo se poistovjetili s likovima i tako naučili nešto o sebi i drugima.

Ako učenici stalno uče samo vještinu čitanja i pisanja tekstova bez prilike da se na zanimljiv i smislen način bave njima, oni ne povezuju čitanje i pisanje s ugodnim aktivnostima, te stoga ne prepoznaju svrhe čitanja i pisanja izvan učionice (Layne, 2009.; Wilhelm & Smith, 2014).²⁶ Ako se

²⁴ Ghazanfari, M. (2015) The Role of Visualization in EFL Learners' Reading Comprehension and Recall of Short Stories (3 str.) Sabzevar University of Teacher Education, Iran
https://www.researchgate.net/publication/228418627_The_Role_of_Visualization_in_EFL_Learners'_Reading_Comprehension_and_Recall_of_Short_Stories

²⁵ Ghazanfari, M. (2015) The Role of Visualization in EFL Learners' Reading Comprehension and Recall of Short Stories (7 str.) Sabzevar University of Teacher Education, Iran
https://www.researchgate.net/publication/228418627_The_Role_of_Visualization_in_EFL_Learners'_Reading_Comprehension_and_Recall_of_Short_Stories

²⁶ Peltari, C. (2016.) Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications (107 str.) The College at Brockport: State University of New York

imaju priliku baviti tekstovima na zanimljiv i smislen način, više učenika odlučuje čitati i pisati unutar i izvan učionice (Emig, 1971; Wilhelm & Smith, 2014).²⁷

Već smo spomenuli da se čitatelji mogu koristiti maštom radi upuštanja u svijet prikazan tekstom. Istraživanje provedeno s čitateljima koji su početnici (Roser i sur., 2007) i srednjoškolcima (Peskin i sur., 2010) otkrilo je da su učenici maštovito ušli u svijet priče slušanjem ili simboličkom interpretacijom. Te su studije pokazale da se, ulaze li u priču maštovito, bilo pomoću slika, slušanjem ili simboličkom interpretacijom, čitatelji identificiraju kao dio priče.²⁸

Osim što nam pomaže pri razumijevanju teksta, upotreba mašte pomaže čitateljima da steknu veće razumijevanje i empatiju. Socijalna mašta (Johnston, 1993; Lysaker & Sedberry, 2015) i kulturna mašta (Enciso & Shanahan, 1993; Spencer, 2002) javljaju se kao istraživački pojmovi desetljećima, ukazujući istraživačima i praktičarima na načine na koje pismenost i mašta doprinose razumijevanju samoga sebe i drugih.²⁹

Vizualizacija i mašta jačaju vještine razumijevanja čitanja, učenici dublje razumiju tekst koji čitaju svjesno se koristeći riječima za stvaranje mentalnih slika. Kako učenici više prakticiraju ovu vještinu, vizualizacija se teksta automatizira. Učenici koji vizualiziraju dok čitaju i koriste se maštom ne samo da imaju bogatije iskustvo čitanja, već se mogu prisjetiti onoga što su čitali tijekom duljega razdoblja. Učenicima je nametnuto puno toga u bliskom okruženju što im pobuđuje maštu: internet, mediji, igrice i sve što ih okružuje. No kada čitaju knjigu, nije im nametnut vizualni prikaz toga što čitaju. Sami proizvode slike i koriste se svojom maštom iz koje kasnije može puno toga proizaći. Baz mašte svijet ne bi bio isti. Naš tehnološki napredak izravan je rezultat mašte, odnosno ljudi koji su zamislili veća i bolja rješenja uobičajenih problema. Sve što je oko nas je proizašlo iz nečije mašte, zato je važno učenicima naglasiti važnost mašte i vizualizacije, te ih poticati na korištenje i razvijanje. Nije li, uostalom, istinita antologijska Einsteinova rečenica da je mašta daleko važnija od znanja?

https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

²⁷ Pelttari, C. (2016.) *Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications* (107 str.) The College at Brockport: State University of New York

https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

²⁸ Pelttari, C. (2016.) *Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications* (111 str.) The College at Brockport: State University of New York

https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

²⁹ Pelttari, C. (2016.) *Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications* (113 str.) The College at Brockport: State University of New York

https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

8. Poticanje mašte pomoću vizualizacije pročitano

Mašta nam pomaže da razumijemo i zapamtimo tekst, ali i da se upustimo u neki novi svijet, poistovjetimo se s likovima i tako steknemo spoznaje o sebi i drugima. No kakav učinak ima čitanje na našu maštu? Kako se u nastavi likovne kulture može potaknuti mašta pomoću korelacije i integracije s nastavom hrvatskoga jezika?

Kada ulazimo u svijet knjige, živimo na kratko vrijeme drukčiji život, postajemo netko drugi, proživljavamo situacije koje možda u stvarnosti nikad ne bismo i odlazimo na mjesta koja možda nikada nećemo vidjeti. Čitanje potiče našu maštu na stvaranje novoga svijeta u našem umu te na njegovu vizualizaciju. Da putujemo, upoznali bismo svijet i njegove raznolikosti izravnim iskustvom. To bi nam proširilo um, razvilo maštu i promijenilo naš svjetonazor. Međutim, nove i nepostojeće svjetove možemo otkriti čitanjem knjiga. Maštu nam pobuđuju i internet, filmovi i sve što nas okružuje, no tekst je poseban po tome što nam čitanje teksta ne nameće vizualni prikaz, već nas potiče da ga sami stvorimo.

Sasvim je izvjesno da bi korelacija i integracija Hrvatskoga jezika i Likovne kulture u redovnoj nastavi imala pozitivne učinke na većinu učenika kojima bi vizualizacija pročitano zapalila iskru mašte i potaknula kreativnost oblikovanja vlastitih misli, ali i u djelatnoj primjeni spoznaja u vlastitome životu.

Empirijski dio

1. Ciljana skupina

Ciljana su skupina istraživanja učenici petoga razreda osnovne škole, dobne skupine od jedanaest do dvanaest godina. Istraživanje je provedeno u sklopu redovne nastave Likovne kulture. U istraživanju je sudjelovalo osamnaest učenika.

U anketnom upitniku sudjelovala su ukupno pedeset i tri učenika. Osamnaest je bilo učenika (33,96%), a trideset i pet učenica (66,04%).

2. Ciljevi istraživanja

Problem iz kojega je ovo istraživanje proizašlo jest odnos učenika prema tekstu, odnosno nedostatak sposobnosti vizualizacije teksta kod današnjih učenika. Pojedini učenici na tekst bilo koje vrste gledaju kao na nešto što je neugodno, prisilno, strano i ne vide nikakve korisne aspekte čitanja te nemaju razvijenu mogućnost vizulizacije teksta.

Cilj ovoga istraživanja bio je učenicima približiti tekst i ukazati im na pozitivne aspekte čitanja pomoću vizualizacije teksta te tako potaknuti njihovu imaginaciju i kreativnost.

Istraživačka su pitanja na koja su rezultati istraživanja odgovorili sljedeća:

1. Pomaže li učenicima vizualizacija pri razumijevanju teksta koji čitaju?
2. Pridonosi li vizualizacija i imaginacija zainteresiranosti za čitanje?

3. Metode i instrumenti istraživanja

Istraživanje je provedeno akcijskom metodom u tri koraka, kojom smo proučavali kako učenici reagiraju na tekst i kako ga interpretiraju u različitim medijima. Sva tri koraka provedena su s učenicima u redovnoj nastavi Likovne kulture tijekom triju nastavnih dvosata.

U prvome akcijskom koraku tijekom dvaju nastavnih dvosata učenici su izrazili svoje mišljenje o čitanju i lektirama te su dobili tekst na kojemu će raditi tijekom cijeloga istraživanja. Osim što su započeli sa skicama za ilustraciju, tekst su interpretirali pomoću svojih tijela. U drugome koraku učenici su tekst interpretirali pomoću fotostripa i započeli s ilustracijom. U posljednjem koraku završili su ilustracije te ih izložili i analizirali.

Učenici petoga razreda osnovne škole u kojoj je provedeno istraživanje dobili su anketni list koji su anonimno ispunili. Anketni list sadržava osam pitanja; prvo, drugo i treće pitanje

zatvorenoga su tipa, a od četvrtoga do osmog pitanja su otvorenoga tipa. Pomoću ankete kao mjernog instrumenta ispitivalo se učenike o njihovu mišljenju o lektiri i čitanju općenito. Ostali su instrumenti istraživanja bilješke i zadatci za učenike: zadatak u kojem su učenici odgovarali na pitanja u vezi s tekstom, skice za završni rad i lista stavova.

Rezultati istraživanja produkt su praćenja i bilježenja cijeloga procesa, analize radova učenika te analize upitnika koje su učenici ispunjavali. Uzete su u obzir i bilješke o reakcijama učenika za vrijeme nastavnih sati.

4. Tijek istraživanja

4.1. Opis i razrada istraživanja

Istraživanje je provedeno u sklopu redovne nastave Likovne kulture s jednim petim razredom tijekom šest nastavnih sati, odnosno tri dvosata koja su odgovarala trima akcijskim koracima. Škola u kojoj je provedeno istraživanje radi prema eksperimentalnom programu „Škola za život.“ Sva tri dvosata provedena su u obradi teme „Slika, pokret, zvuk i riječ.“

Na prvome dvosatu učenici su ispunjavali upitnik u kojem su izrazili svoj stav o čitanju, lektiri i tekstu općenito, nakon upitnika imali su priliku usmeno izraziti svoje stavove i međusobno ih komentirati. Prije rada na tekstu igrali su kratku igru pogađanja s primjerima poznatih ilustracija iz knjiga kao što su Pinocchio, Petar Pan, Winnie the Pooh i Mačak u čizmama. Njihov je zadatak bio da pogode iz kojih su knjiga prikazane ilustracije. Uz te primjere vidjeli su i nekoliko primjera domaćih ilustratora (Stanislav Marijanović i Tomislav Torjanac). Pomoću primjera sami su došli do spoznaje što je to ilustracija i koja je razlika između crteža i ilustracije, te koja je razlika između suvremene i tradicionalne ilustracije. Učenici su tijekom cijeloga istraživanja radili u grupama koje su imenovali (Bakine punjene paprike, Malci, Pikaso, Čudno voće i Zbunjeni kaktusi) kako bi lakše komunicirali. Na prvome dvosatu naglasak je bio na radu s tekstom. Svaka grupa dobila je nekoliko stranica teksta iz knjige Finka-Fi autorice Maje Brajko- Livaković, zadatak je bio da skupa pročitaju tekst i odgovore na nekoliko pitanja koje su dobili u radnim listićima uz tekst. Pitanja su se odnosila na opis radnje u tekstu, naglasak je bio na emocijama koje tekst i čitanje potiču u njima. Na svakom od triju dvosata učenici su imali priliku pomoću drugog medija prikazati svoju interpretaciju teksta i emocija. Tako su na prvom tekstu prikazali, odnosno interpretirali uz pomoć fotografije i crteža tušem. Za fotografiju su svi članovi grupe zajedno osmislili scenu koja opisuje njihove emocije tijekom čitanja. Crtež tušem bio je zamišljen kao skica za završni rad koji će raditi temperama tijekom iduća dva dvosata.

Drugi dvosat započeo je kratkom vježbom kojoj je cilj bio učenicima objasniti što su šablone te im pokazati da postoje drukčiji, originalniji načini kako što možemo prikazati. Učenici su

izvlačili papiriće s nacrtanim šablonama te je nekoliko njih taj isti crtež trebao nacrtati na drukčiji način na velikom papiru, i to flomasterima. Na tom satu učenici su tekst prikazali pomoću fotostripa i započeli su s radom na završnome radu, odnosno slici. Prije fotostripa komentirali su fotografije s prethodnoga dvosata te su, uz pomoć primjera, doznali što je fotostrip. Učenici su osmislili fotostrip od tri kadra te su na dobiveni papir upisali tekst u zadane oblačiće. Studentica ih je fotografirala te nakon nastave u photoshopu dodala oblačiće s tekстом. Tijekom nastave se s učenicima vodio razgovor, a njihovi su stavovi bilježeni na listu stavova (za svaku grupu posebno).

Na zadnjem dvosatu učenici se prisjećaju svega što su do tada naučili i napravili, međusobno su komentirali fotostripove s prethodnoga dvosata i završavali rad. Na samome kraju predstavljaju svoje radove i međusobno ih komentiraju.

5. Rezultati istraživanja i zapažanja tijekom istraživanja

5.1. Statistička analiza rezultata anketnoga upitnika

Anketno istraživanje provedeno je na uzorku 53 učenika u tri razreda (5. a, 5. b i 5. c). Analiza rezultata dana je po razredima i po pitanjima, kao i zajednička analiza svih 53 učenika petih razreda.

Učenici su se na prva tri pitanja trebali izjasniti vole li čitati, čitaju li samo knjige za lektiru ili čitaju i u svoje slobodno vrijeme te jesu li zadovoljni knjigama koje moraju čitati za lektiru. Osim odgovora na postavljena pitanja, učenici su pridruživanjem brojeva od 1 do 5 izrazili koliko se intenzivno slažu s ponuđenim odgovorom. Pri tome broj 5 označava najviši stupanj slaganja.

U nastavku su prezentirani rezultati o broju učenika po pojedinim pitanjima. Također su prezentirani i rezultati svakog pojedinog pitanja po spolu. Prikazani su tabelarno i grafički.

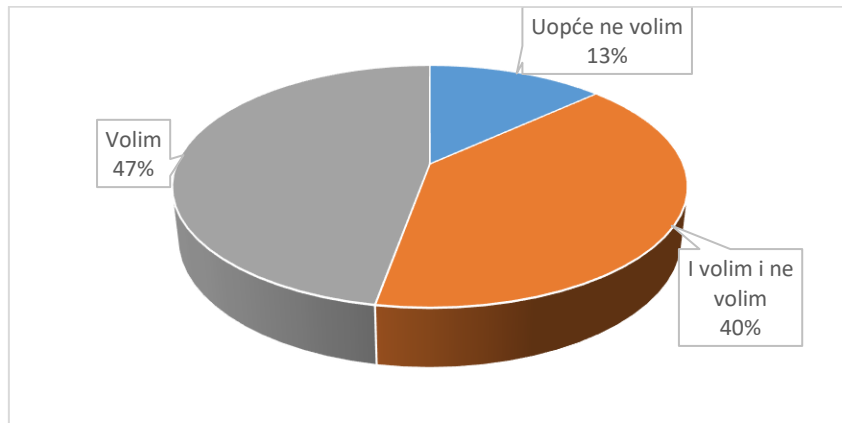
STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA ANKETNOG UPITNIKA ZA SVE UČENIKE

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 53 učenika. 18 je bilo učenika (33,96%), a 35 učenica (66,04%).

1. Voliš li čitati?

	broj učenika	Postotci
Uopće ne volim	7	13,21
I volim i ne volim	21	39,62
Volim	25	47,17
Ukupno	53	100,00

Najviše učenika (25 od 53, odnosno 47,17%) voli čitati.

Struktura učenika po spolu, u %

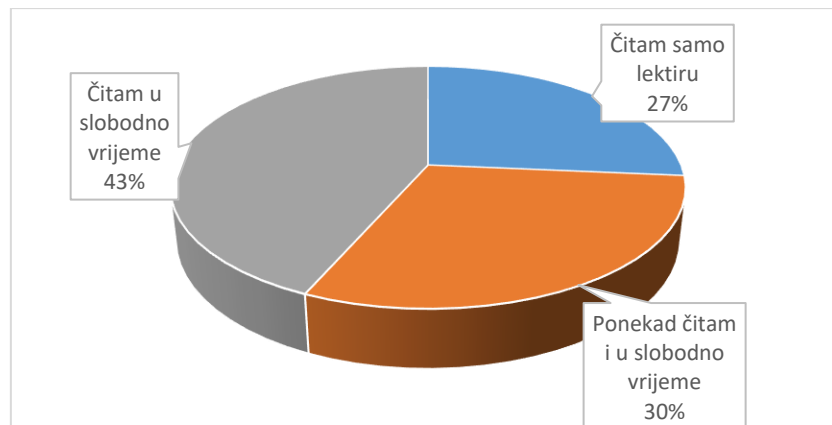
Voliš li čitati?	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće ne volim	7,55	5,66	13,21
I volim i ne volim	15,09	24,53	39,62
Volim	11,32	35,85	47,17
Ukupno	33,96	66,04	100,00

Promatrano po spolu, može se uočiti da je najviše bilo učenica koje vole čitati (35,85%).

2. Čitaš li samo knjige za lektiru ili čitaš u svoje slobodno vrijeme?

Najviše učenika (23, odnosno 43,40 %) čita u slobodno vrijeme.

	broj učenika	struktura u %
Čitam samo lektiru	14	26,42
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	16	30,19
Čitam u slobodno vrijeme	23	43,40
Ukupno	53	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

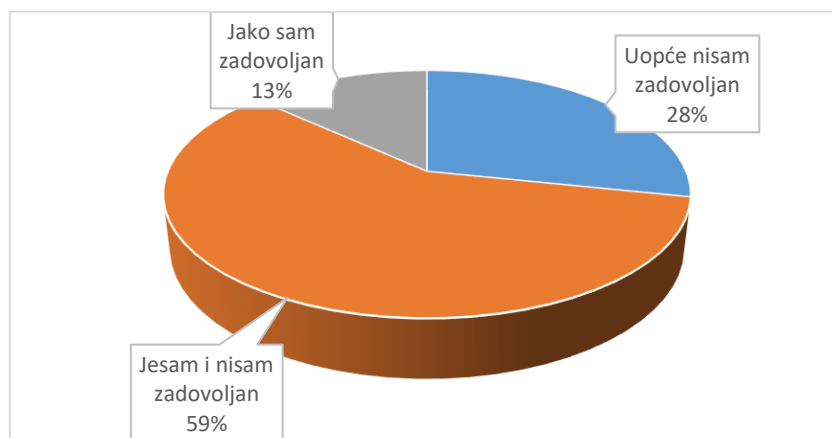
	Muško	Žensko	Ukupno
Čitam samo lektiru	15,09	11,32	26,42
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	5,66	24,53	30,19
Čitam u slobodno vrijeme	13,21	30,19	43,40
Ukupno	33,96	66,04	100,00

Najviše je bilo učenica koje čitaju u slobodno vrijeme (30,19 %).

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lektiru?

Najviše učenika je nesigurno u odluci jesu li ili nisu zadovoljni knjigama koje trebaju čitati za lektiru. 58,49 % njih je tako odgovorilo.

	broj učenika	struktura u %
Uopće nisam zadovoljan	15	28,30
Jesam i nisam zadovoljan	31	58,49
Jako sam zadovoljan	7	13,21
Ukupno	53	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće nisam zadovoljan	15,09	13,21	28,30
Jesam i nisam zadovoljan	13,21	45,28	58,49
Jako sam zadovoljan	5,66	7,55	13,21
Ukupno	33,96	66,04	100,00

Najviše je bilo učenica koje su neodlučne jesu li ili nisu zadovoljne s knjigama koje trebaju čitati za lektiru (45,28 %).

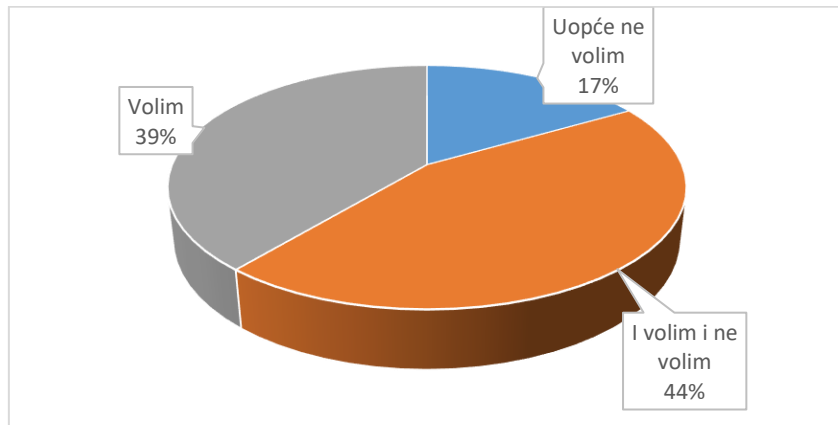
STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA 5. a RAZREDA

U istraživanju je sudjelovalo 18 učenika 5. a razreda. 8 je bilo učenika (44,44 %), a 10 je bilo učenica (55,56 %).

1. Voliš li čitati?

Voliš li čitati?	Broj učenika	struktura u %
Uopće ne volim	3	16,67
I volim i ne volim	8	44,44
Volim	7	38,89
	18	100,00

Najviše učenika 5. a razreda (8 od 18, odnosno 44,44 %) nije sigurno voli li ili ne voli čitati.

Struktura učenika po spolu, u %

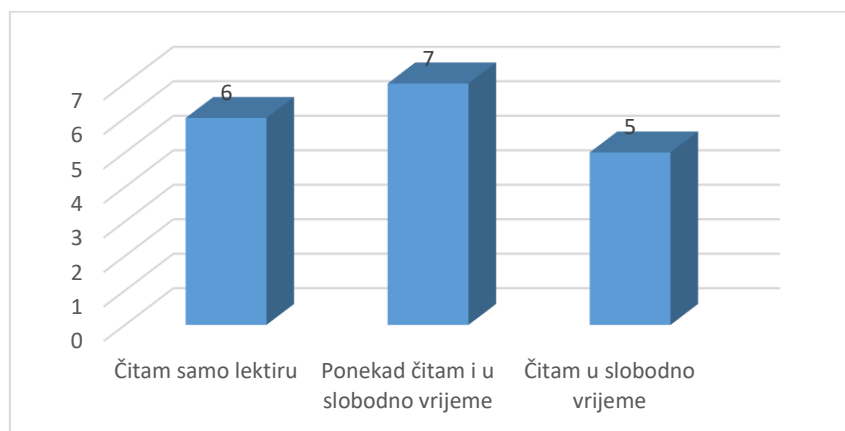
Voliš li čitati?	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće ne volim	11,11	5,56	16,67
I volim i ne volim	22,22	22,22	44,44
Volim	11,11	27,78	38,89
Ukupno	44,44	55,56	100,00

Najviše je učenica koje vole čitati (27,78 %).

2. Čitaš li samo knjige za lektiru ili čitaš u svoje slobodno vrijeme?

Najviše učenika 5. a razreda ponekad čita i u slobodno vrijeme (38,89 %).

	broj učenika	struktura u %
Čitam samo lektiru	6	33,33
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	7	38,89
Čitam u slobodno vrijeme	5	27,78
Ukupno	18	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

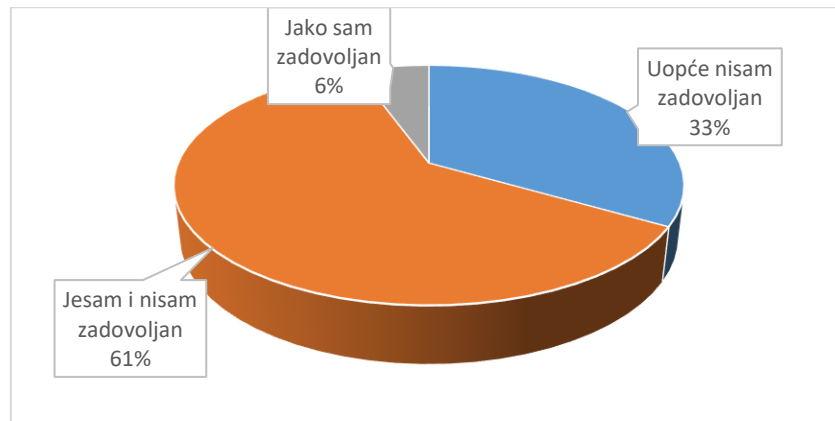
	Muško	Žensko	Ukupno
Čitam samo lektiru	22,22	11,11	33,33
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	5,56	33,33	38,89
Čitam u slobodno vrijeme	16,67	11,11	27,78
Ukupno	44,44	55,56	100,00

Najviše je bilo učenica koje ponekad čitaju i u slobodno vrijeme, a ne samo za lektiru (33,33 %).

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lektiru?

Najviše učenika ni samo ne zna je li zadovoljno ili nije zadovoljno knjigama koje trebaju čitati za lektiru. Njih 61,11 % je odgovorilo potvrdno na to pitanje.

	broj učenika	struktura u %	prosječna ocjena
Uopće nisam zadovoljan	6	33,33	4,33
Jesam i nisam zadovoljan	11	61,11	4,00
Jako sam zadovoljan	1	5,56	4,00
Ukupno	18	100,00	4,11

Struktura učenika po spolu, u %

	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće nisam zadovoljan	16,67	16,67	33,33
Jesam i nisam zadovoljan	27,78	33,33	61,11
Jako sam zadovoljan	0,00	5,56	5,56
Ukupno	44,44	55,56	100,00

Najviše je bilo učenica koje nisu sigurne jesu li ili nisu zadovoljne knjigama koje čitaju za lektiru.

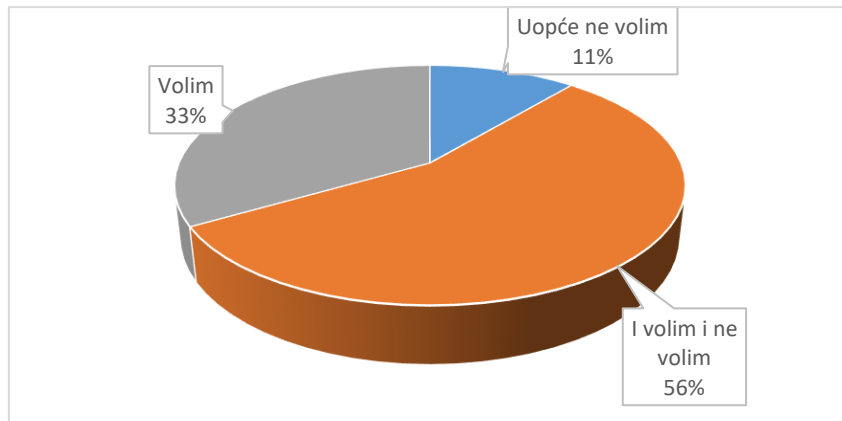
STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA 5. B RAZREDA

U istraživanju je sudjelovalo 18 učenika 5. b razreda. 5 je bilo učenika (27,78 %), a 13 je bilo učenica (72,72 %).

1. Voliš li čitati?

	broj učenika	struktura u %
Uopće ne volim	2	11,11
I volim i ne volim	10	55,56
Volim	6	33,33
	18	100,00

Najviše učenika 5. b razreda (10 od 18, odnosno 55,56 %) nije sigurno voli li ili ne voli čitati.

Struktura učenika po spolu, u %

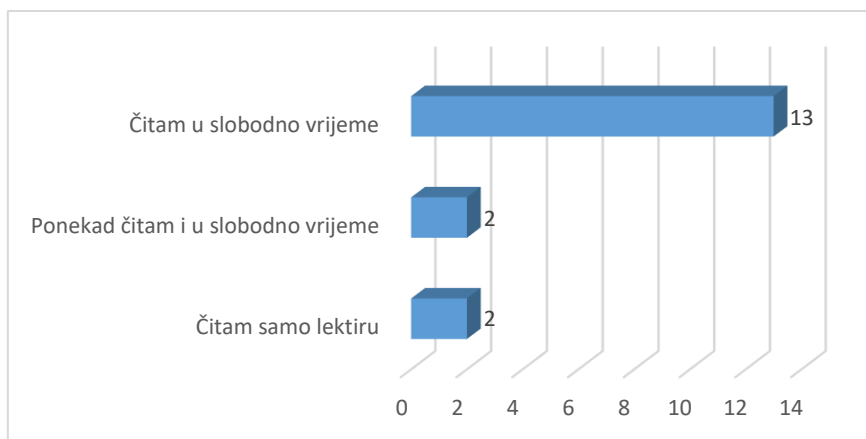
	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće ne volim	0,00	11,11	11,11
I volim i ne volim	22,22	33,33	55,56
Volim	5,56	27,78	33,33
Ukupno	27,78	72,22	100,00

Najviše je bilo učenica koje ni same ne znaju vole li ili ne vole čitati (33,33 %).

2. Čitaš li samo knjige za lektiru ili čitaš u svoje slobodno vrijeme?

Čak 76,47 % učenika 5. b razreda izjavilo je da čita u slobodno vrijeme. To su izjavili s vrlo visokim stupnjem slaganja (prosječna ocjena 4,85).

	broj učenika	struktura u %
Čitam samo lektiru	2	11,76
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	2	11,76
Čitam u slobodno vrijeme	13	76,47
Ukupno	18	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

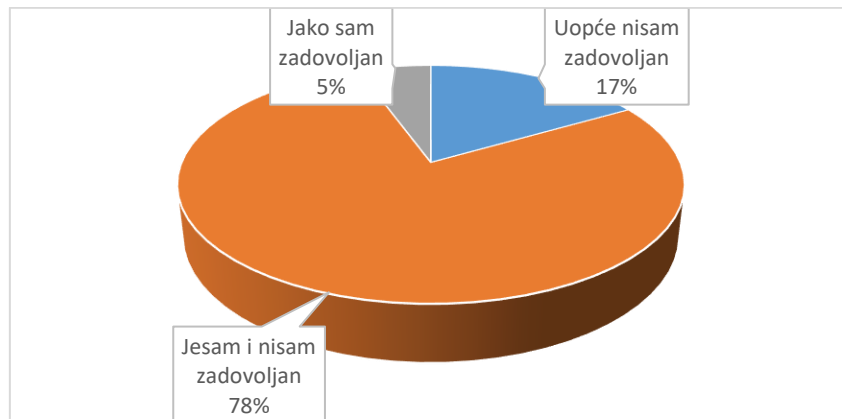
	Muško	Žensko	Ukupno
Čitam samo lektiru	16,67	16,67	33,33
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	5,56	33,33	38,89
Čitam u slobodno vrijeme	5,56	22,22	27,78
Ukupno	27,78	72,22	100,00

Najviše je učenica koje ponekad čitaju i u slobodno vrijeme (33,33 %).

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lektiru?

Najviše učenika ni samo ne zna je li zadovoljno ili nije zadovoljno knjigama koje trebaju čitati za lektiru. Njih 77,78 % je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje.

	broj učenika	struktura u %	prosječna ocjena
Uopće nisam zadovoljan	3	16,67	4,33
Jesam i nisam zadovoljan	14	77,78	4,93
Jako sam zadovoljan	1	5,56	5,00
Ukupno	18	100,00	4,83

Struktura učenika po spolu, u %

	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće nisam zadovoljan	11,11	5,56	16,67
Jesam i nisam zadovoljan	11,11	66,67	77,78
Jako sam zadovoljan	5,56	0,00	5,56
Ukupno	27,78	72,22	100,00

Najviše je učenica koje nisu sigurne jesu li ili nisu zadovoljne s knjigama koje trebaju čitati za lektiru (66,67 %).

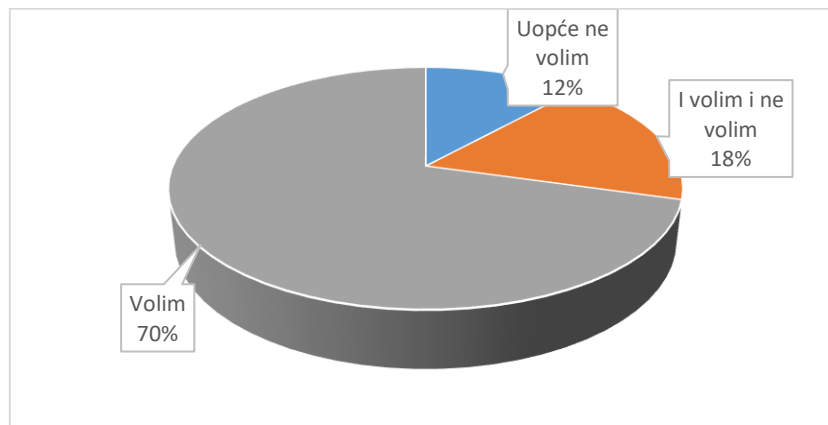
STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA UČENIKA 5. C RAZREDA

U istraživanju je sudjelovalo 17 učenika 5c razreda. 5 je bilo učenika (29,41%), a 12 je bilo učenica (70,59 %).

1. Voliš li čitati?

	broj učenika	struktura u %
Uopće ne volim	2	11,76
I volim i ne volim	3	17,65
Volim	12	70,59
	17	100,00

Najviše učenika 5. c razreda (12 od 17, odnosno 70,59 %) voli čitati.

Struktura učenika po spolu, u %

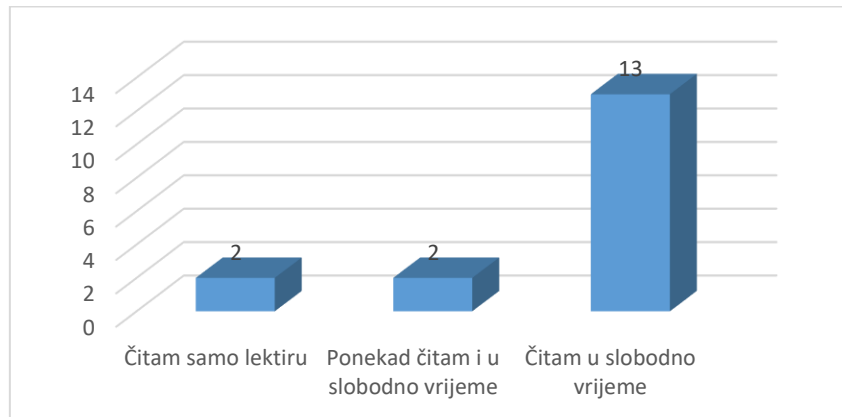
	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće ne volim	11,76	0,00	11,76
I volim i ne volim	0,00	17,65	17,65
Volim	17,65	52,94	70,59
Ukupno	29,41	70,59	100,00

Najviše je bilo učenica koje vole čitati (52,94%).

2. Čitaš li samo knjige za lektiru ili čitaš u svoje slobodno vrijeme

Najviše učenika (13 od 17 odnosno 76,47 %) čita u slobodno vrijeme.

	broj učenika	struktura u %
Čitam samo lektiru	2	11,76
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	2	11,76
Čitam u slobodno vrijeme	13	76,47
	17	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

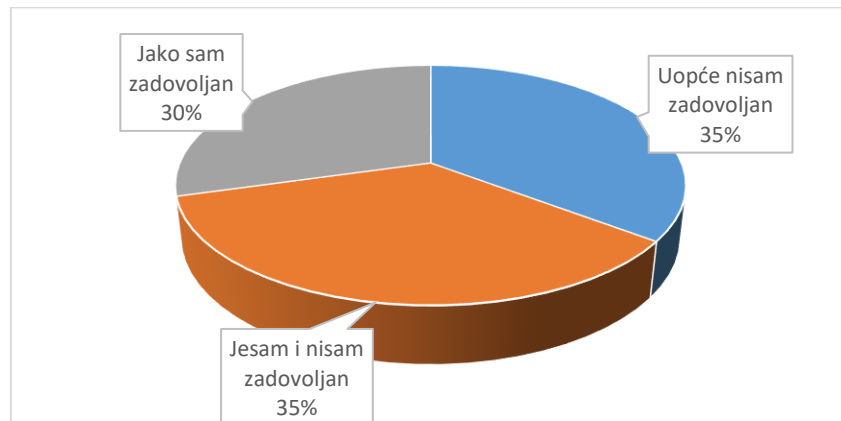
	Muško	Žensko	Ukupno
Čitam samo lektiru	5,88	5,88	11,76
Ponekad čitam i u slobodno vrijeme	5,88	5,88	11,76
Čitam u slobodno vrijeme	17,65	58,82	76,47
Ukupno	29,41	70,59	100,00

Najviše je učenica koje čitaju u slobodno vrijeme (58,82 %).

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lektiru?

Podjednako je učenika koji ili nisu sigurni ili nisu uopće zadovoljni knjigama koje trebaju čitati za lektiru (35,29%).

	broj učenika	struktura u %
Uopće nisam zadovoljan	6	35,29
Jesam i nisam zadovoljan	6	35,29
Jako sam zadovoljan	5	29,41
	17	100,00

Struktura učenika po spolu, u %

	Muško	Žensko	Ukupno
Uopće nisam zadovoljan	17,65	17,65	35,29
Jesam i nisam zadovoljan	0,00	35,29	35,29
Jako sam zadovoljan	11,76	17,65	29,41
Ukupno	29,41	70,59	100,00

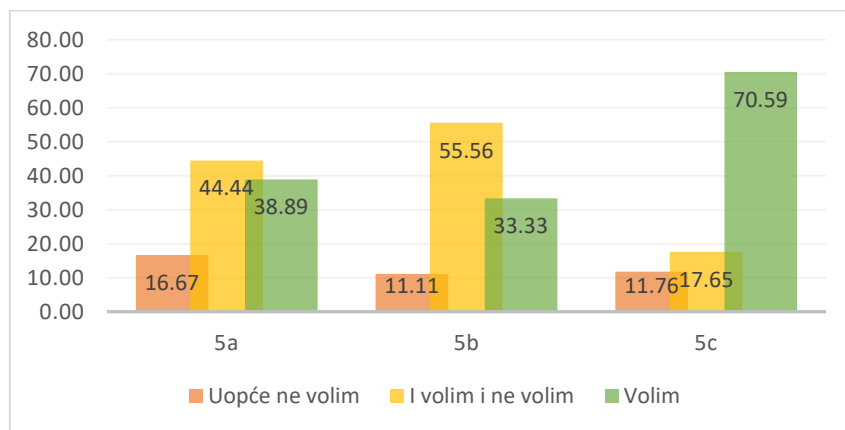
Najviše je učenica koje nisu sigurne jesu li ili nisu zadovoljne s odabirom lektire koju čitaju (35,29 %).

USPOREDNA ANALIZA UČENIKA PETIH RAZREDA

1. Voliš li čitati?

Učenici uglavnom ili nisu sigurni u svoj stav prema tome vole li čitati ili zaista vole čitati. Najviše je učenika koji vole čitati (70,59%) u 5. c razredu. U ostala dva razreda dominiraju „nesigurni“.

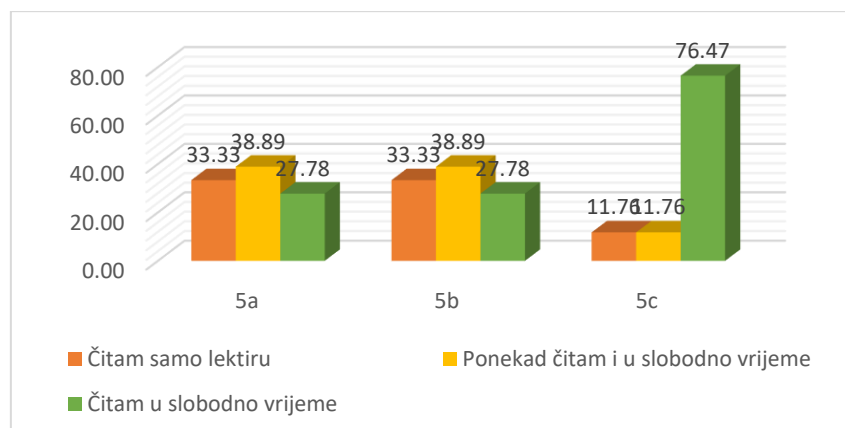
Struktura učenika u %

2. Čitaš li samo knjige za lekturu ili čitaš i u svoje slobodno vrijeme?

I po ovom pitanju definitivno su najbolji učenici 5. c razreda. U tome razredu 76,47 % učenika čita u slobodno vrijeme knjige koje nisu lektira.

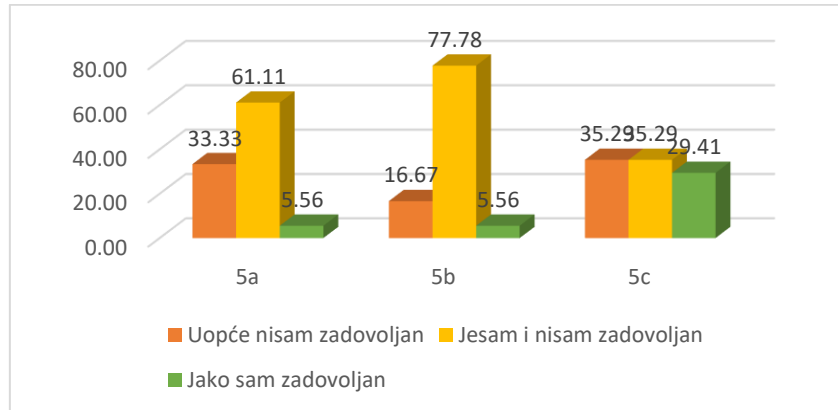
Struktura učenika u %

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lektiru?

U 5. a i 5. b razredu učenici uglavnom nisu sigurni jesu li ili nisu zadovoljni odabirom knjiga za lektiru. U 5. c razredu jednako je onih koji su zadovoljni ili zapravo nisu sigurni u svoj odgovor.

Struktura učenika u %

Anketa koju su učenici ispunjavali pokazuje nam da većina učenika zapravo voli čitati ako je štivo koje čitaju zanimljivo. U pitanjima koja su trebali nadopuniti učenici su izrazili nezadovoljstvo s lektirama i s načinom na koji ih moraju čitati. Ne sviđa im se što moraju čitati tekst i voditi bilješke, umjesto da ga samo čitaju i kasnije ležerno pričaju o njemu. Nekolicina učenika također je napisala da bi voljeli da se lektira ne piše već izlaže pomoću plakata, prezentacije ili nekog drugog medija. U anketi, a i tijekom razgovora, učenici su opisivali način na koji čitaju, i većina učenika zamišlja slike u glavi. Neki učenici zamišljaju sebe u ulozi jednog od likova, identificiraju se i suosjećaju s likovima. Manjina učenika čita samo riječi koje pišu. Učenici koji su napisali da čitaju samo riječi u prethodnim su se pitanjima izjasnili da ne vole čitati i ne čitaju u slobodno vrijeme.

5.2. Prvi akcijski korak (prvi i drugi nastavni sat)

Na prvome dvosatu učenici su ispunjavali ankete. Iako je anketa kratka i nije bilo predviđeno puno vremena za nju, učenici su ju dosta dugo ispunjavali. Uzeli su si vremena i većina njih je na pitanja koja su trebali pisano odgovoriti (pet pitanja) vrlo detaljno i promišljeno odgovorila. Zanimljivo je što su učenici prije ispunjavanja pitali hoće li ih vidjeti učiteljica koja predaje Hrvatski jezik. Pošto su saznali da je anketa anonimna i da ju učiteljica neće vidjeti, krenuli su s ispunjavanjem. Nakon ispunjenog upitnika imali su priliku usmeno prokomentirati i izložiti svoje mišljenje o lektiri, čitanju općenito, načinu na koji čitaju i o tome što bi kod lektire

promijenili. Učenici su bili vrlo entuzijastični tijekom razgovora, gotovo svi su sudjelovali i dizali ruke za svako pitanje tako da je i razgovor trajao duže od predviđenog. Ostavili su dojam kako su jedva čekali izraziti svoje mišljenje. Stav i odgovori učenika podudaraju se s onim što su napisali u anketama, što znači da su bili iskreni pri odgovaranju i u samom razgovoru. Iz razgovora se moglo zaključiti da većina učenika ustvari voli čitati ako je štivo koje čitaju zanimljivo, što nam i analiza ankete potvrđuje. Najveći naglasak u razgovoru bio je na lektiri. Većina bi voljela da su lektire zanimljivije, samo se jedan učenik izjasnio da je zadovoljan s lektirama koje čitaju, a ostatak učenika je donekle zadovoljno izborom lektire. Izjasnili su se kako bi voljeli imati više izbora za čitanje i da bi voljeli čitati više akcijskih, avanturističkih knjiga i kriminalističkih romana, primjerice romane Agathe Christie. Muški dio razreda rekao je da bi voljeli više znanstvene fantastike i akcije u knjigama za lektiru. Volja za čitanjem jako ovisi o tome što čitaju, neki od učenika smatraju da su knjige koje su im dane na izbor previše dječje, a nekoliko učenika se bunilo što su ove godine imali nekoliko knjiga koje su bile jako tužne tematike. Većinom se u tim knjigama radilo o teškim bolestima te su neki od učenika rekli da im se bilo jako teško nositi s time. Na pitanje kako čitaju lektiru odgovorili su vrlo detaljno. Opisivali su kako zamišljaju slike u glavi i suosjećaju s likovima, a neki su učenici rekli da samo čitaju riječi koje pišu. Zanimljivo je da su učenici koji su se izjasnili da samo čitaju riječi ranije u razgovoru rekli da baš i ne vole čitati i da ne čitaju u slobodno vrijeme. Oni koji su se izjasnili da vole čitati vrlo su životopisno i poletno opisivali kako čitaju.

Prije rada na tekstu igrali su kratku igru pogađanja s primjerima poznatih ilustracija iz knjiga kao što su Pinocchio, Petar Pan, Winnie the Pooh i Mačak u čizmama. Zadatak je bio da pokušaju pogoditi iz koje knjige su zadane ilustracije. Uz njih su vidjeli i nekoliko primjera domaćih ilustratora (Stanislav Marijanović i Tomislav Torjanac). Učenici su analizom primjera sami donijeli zaključak što je ilustracija.

Pošto su naučili što je to ilustracija, dobili su tekst na temelju kojega će raditi radove sva tri dvosata. Svaka grupa dobila je ispisan tekst nekoliko stranica iz lektirne knjige Finka Fi autorice Maje Brajko-Livaković, tako su ustvari učenici prošli kroz cijelu knjigu. Finka Fi je kratka knjiga popraćena ilustracijama Magde Dulčić (učenici su dobili stranice teksta bez ilustracija kako ih one ne bi omele u njihovu likovnome radu). Glavni je lik priljepčica Finka Fi koja živi s majkom u zajednici priljepaka na stijeni. Finka je znatiželjna i zanima ju što se nalazi izvan stijene, želi otkriti novi svijet, ići naprijed u nepoznato. Svi ju upozoravaju da je tamo opasnost, priljepci se boje Ruku (ljudi) koji ih ubijaju i uništavaju njihovo stanište. Finka je željela Ruke naučiti o svijetu priljepaka, pokazati im da je i ona živo biće, kako i priljepci imaju osjećaje i život. Nije razumjela Ruke. Da je ona na njihovu mjestu, pomogla bi manjima. Knjiga je napisana metaforički te bi kod čitatelja trebala pobuditi svijest o tome da postoje i drugi svjetovi, život u biljnom i životinjskom svijetu te

oživiti empatiju prema drugim živim bićima koja poput nas žive i preživljavaju na ovom svijetu. Finka Fi u svojim razmišljanjima, željama i doživljajima dovodi u pitanje smisao života i vlastitoga postojanja. Finkin način razmišljanja najbolje nam opisuje citat iz knjige: „Biti živ, a godinama stajati na jednoj te istoj stijeni. Bez ikakve obrane, hitrosti, bijega. Biti živ, osjećati plimu i oseku. Puni mjesec i užeglost popodneva. Biti svjestan svoje nemoći. Biti izložen pohotnom ždrijelu Ruku bilo je više nego teško svaki dan.“ (Maja Brajko-Livaković, 2005., 12.str)

Učenici su tijekom čitanja ispunjavali listić koji im je trebao poslužiti kao podsjetnik za ostale satove kako ne bi morali svaki put čitati tekst ispočetka. Druga je svrha listića bila da zabilježe svoje osjećaje tijekom čitanja. Prvo pitanje odnosilo se na tekst, učenici su trebali ukratko napisati o čemu je u tekstu riječ, a ostala su se tri pitanja odnosila na emocije koje su osjećali tijekom čitanja. Učenicima je dugo trebalo da pročitaju tekst i ispune listić. Tijekom ispunjavanja imali su mnogo pitanja vezana uz tekst, iako je napisan vrlo jednostavnim jezikom i prikladan je njihovoj dobi. Vidjelo se da se učenicima nije baš sviđjelo što moraju čitati i neke su grupe bile dosta nemirne, nekoliko je učenika pitalo hoće li i drugi sat raditi na tekstu. Moglo se primijetiti da jedva čekaju krenuti s crtanjem.

5.3. Analiza rezultata

5.3.1. Analiza listića koje su učenici ispunjavali tijekom čitanja

Na prvo pitanje u kojem je zadatak bio da rade kratke bilješke tijekom čitanja u obliku natuknica su sve grupe osim jedne ispunile, neke s malo više, a neke s malo manje detalja. Na pitanja koja su se odnosila na osjećaje grupe su raznoliko dogovorile. Dvije grupe (2. grupa i 4. grupa) u kojima su pretežito bile učenice koje su u razgovoru spomenule da jako vole čitati na pitanja su vrlo lijepo reagirale, po odgovorima se vidjelo da su se uživjele u tekst i poistovjetile s likovima. Ostale grupe (1. grupa i 5. grupa) više su se u tim pitanjima koncentrirale na to kako im se svidio tekst, osjećaji su varirali od zbunjenosti do gađenja, mržnje i nervoze. Grupa koja nije ispunila listić (3. grupa) pročitala je tekst, ali je umjesto pisanja odmah počela pričati o idejama za skice te su na listiću umjesto odgovora napravili skice.

ODGOVORI S NASTAVNIH LISTIĆA

2. Objasnite kako ste se osjećali tijekom čitanja i objasnite zašto ste se tako osjećali.

1. grupa	Priljepački, odlično, jako čudno i zbunjeno
2. grupa	Osjećali smo se kao čudovišta. Imali smo grižnju savjesti zato što smo postali svjesni kako ubijamo životinje koje iako su male imaju svoj život i osjećaje.
3. grupa	(Nije napisala odgovor.)
4. grupa	Osjećali smo se čudno jer nam je ovaj tekst čudan.
5. grupa	Dosadno jer je ulomak nezanimljiv.

3. Koje ste od nabrojanih emocija osjećali najviše (obrazložite): radost, strah, tuga, gađenje, ljutnja, iznenađenje, ljubav, ljubomora, ponos, mržnja, čežnja, nježnost, briga, nervoza.

1. grupa	Radost, gađenje i iznenađenje.
2. grupa	Osjećali smo tugu, ljutnju, iznenađenje, nježnost, brigu. Bili smo ljuti na sebe i tužni što uništavamo živote. Iznenađili smo se kada smo vidjeli kako su ljudi zli.
3. grupa	(Nije napisala odgovor.)
4. grupa	Strah, gađenje, iznenađenje, ljubav, briga... Ove emocije su nastale od zabrinutosti za moju i sigurnost mojih prijateljica. Brinuli smo se zato što Ian Li još ne može imati djecu.
5. grupa	Gađenje (tekst je gadan), dosada, mržnja (mrzimo tekst) i nervoza.

4. Koje boje najbolje opisuju kako ste se osjećali tijekom čitanja (pokušajte objasniti zašto baš ta/te boje)?

1. grupa	(Nije napisala odgovor.)
2. grupa	Ljubičasta, zato što ljubičastu čine crvena i plava. Crvena predstavlja ljutnju prema ljudima koji ubijaju životinje, a plava pokazuje da smo zbog toga ljuti.
3. grupa	(Nije napisala odgovor.)

4. grupa	(Nije napisala odgovor.)
5. grupa	Siva i crna i plava.

Nakon što su se učenici upoznali s tekstom uslijedio je prvi zadatak ujedno i prvi medij pomoću kojega su interpretirali tekst. Učenici su trebali osmisliti scenu koja opisuje njihove osjećaje tijekom čitanja i koja će biti zabilježena fotografijom. Bili su iznenađeni zadatkom, ali su svi aktivno sudjelovali. Svaka grupa se zasebno fotografirala. Scene u većini slučajeva točno dočaravaju ono što su učenici napisali na listiću. Na primjerima fotografije učenici su naučili što je kadar i kompozicija.

5.3.2. Analiza prvog zadatka

Fotografije učenika koje prikazuju scenu koja najbolje opisuje njihove emocije i osjećaje tijekom čitanja

1. grupa:

Učenice su u listiću napisale: „Priljepački, odlično, jako čudno i zbunjeno.“ Emocije koje su zapisale u listić u potpunosti se podudaraju s njihovom fotografijom. Odnos između učenica, položaj tijela i pokret tijela opisuju emocije koje su opisale. Priljepački se odnosi na zajednicu koja se opisuje u njihovu dijelu teksta.

1. grupa *Bile su spontanije od 2. grupe...*

Slika 1

2. grupa *Vidi se da su dobro promislile kako će prikazati svoje emocije* Slika 2

2. grupa : Učenice su u listiću vrlo detaljno opisale svoje emocije, vidjelo se da su pročitale tekst i uživjele se u njega. „Osjećali smo se kao čudovišta. Imale smo grižnju savjesti zato što smo postale svjesne kako ubijamo životinje koje, iako su male, imaju svoj život i osjećaje. Osjećale smo tugu, ljutnju, iznenađenje, nježnost, brigu. Bile smo ljute na sebe i tužne što uništavamo živote. Iznenadile smo se kada smo vidjele kako su ljudi zli.“

Svaka učenica napravila je drukčiju pozu, svojim položajem tijela dočarala je drugu emociju. Vidi se da su dobro promislile kako će prikazati svoje emocije, dok su učenice s prethodno opisane fotografije bile spontanije. Obje su grupe odlično dočarale svoje emocije unatoč razlikama u pristupu zadatku.

3. grupa *Svoje emocije dočarale su pozama...*

Slika 3

3. grupa: Učenice u listiću nisu odgovorile na pitanja, već su međusobno raspravljale o tekstu i radile skice na listiću. Iako nisu na listiću ništa napisale o tome kako su se osjećale (napisale su samo jednu rečenicu koju su kasnije izbrisale) pri fotografiranju i razgovoru rekle su da im je tekst bio dosadan i težak *za shvatiti*. Svoje emocije dočarale su i pozama, odnosno cijelom scenom.

4. grupa *Vidi se da su se učenice unijele u tekst.*

Slika 4

4. grupa:

Slika dobro opisuje emocije koje su učenice osjećale prilikom čitanja. Iako su učenice napisale i u razgovoru rekle da su se osjećale čudno jer im je tekst čudan, po natuknicama i opisu emocija u 4. pitanju vidi se da su se učenice unijele u tekst i shvatile o čemu je u tekstu riječ. U listiću su napisale: „Osjećali smo se čudno jer je ovaj tekst čudan. Strah, gađenje, iznenađenje, ljubav, briga... Te emocije nastale su od zabrinutosti za moju i sigurnost mojih prijateljica. Brinuli smo se što Ian Li još ne može imati djecu.“

5. grupa: Ova grupa je dosta negativno reagirala na tekst i na zadatke vezane uz njega, iako su neki od učenika u razgovoru na početku sata rekli da vole čitati. Tijekom ispunjavanja listića napisali su da im je tekst dosadan i nezanimljiv te da su osjećali gađenje, nervozu dosadu i mržnju. Pozama, položajem tijela i njihovim međusobnim odnosom dobro su prikazali emocije koje su osjećali.

5. grupa *Tekst im se nije svidio, ali unijeli su RUKU.*

Slika 5

Iako im se tekst nije svidio, u scenu su unijeli elemente iz teksta kao što su Ruke, koje predstavlja dječak koji se sakrio iza klupe.

Zadnji dio sata učenici su radili skice za završni rad. Dobili su pak papire većeg formata (88 cm x 64 cm) s nacrtana četiri kadra u koje su trebali pomoću tuša nacrtati skice. Jedva su dočekali krenuti s radom. Kada je učenicima predloženo da mogu raditi na podu zato što je format velik učenici su pozitivno reagirali i većina njih je odlučila svoj crtež raditi na podu. Svi su aktivno sudjelovali i vrlo entuzijastično radili na skicama. Jedna je grupa pitala može li umjesto četiri male skice napraviti jednu veliku preko cijelog papira. Učenici su marljivo radili na skicama do kraja sata neki od učenika su odlučili na svojim skicama raditi i preko odmora.

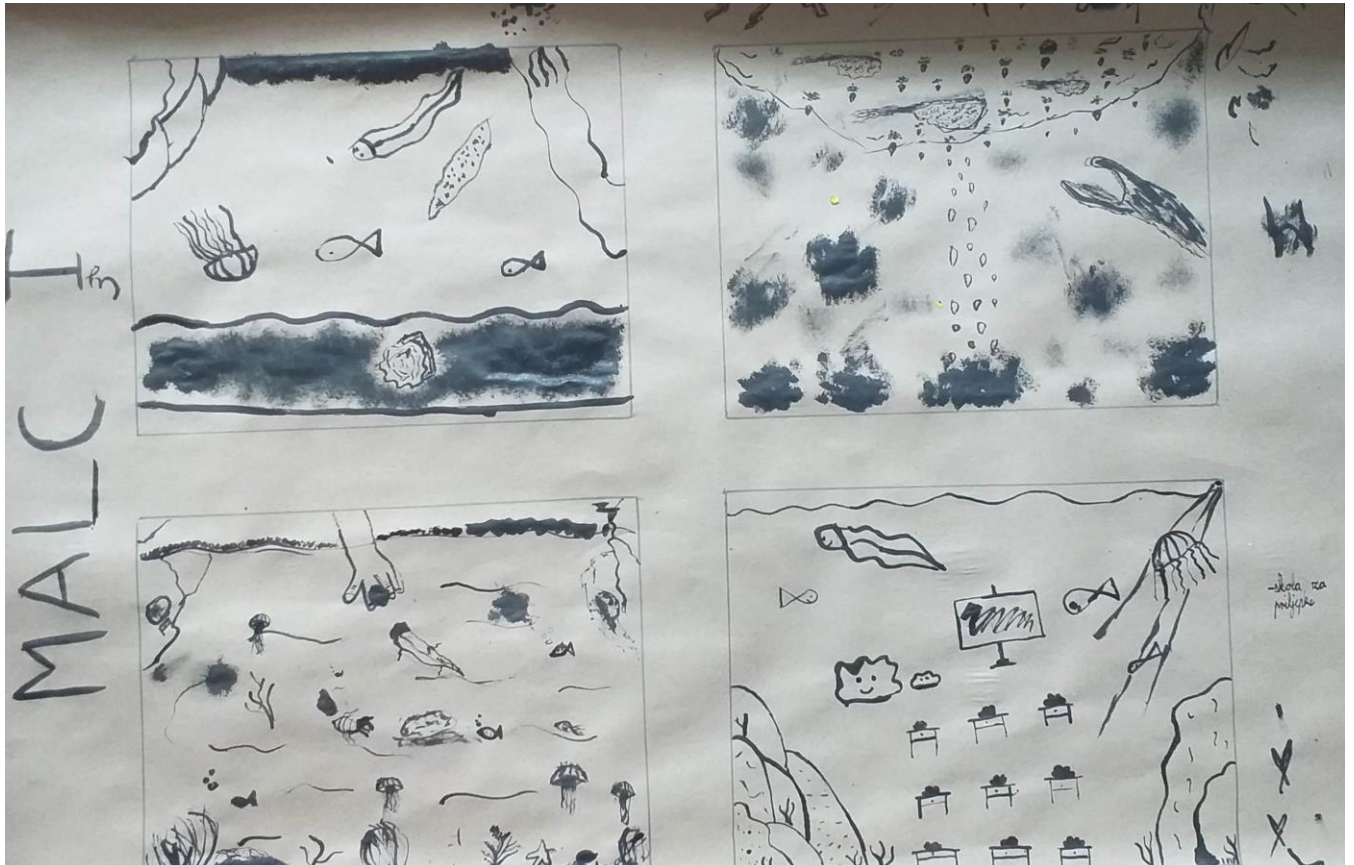
5.3.3. Analiza drugog zadatka (skica za završni rad)

1. grupa

Skica za završni rad 1. grupe

2. grupa

Skica za završni rad 2. grupe

Slika 7

3. grupa

Skica za završni rad 3. grupe

Slika 8

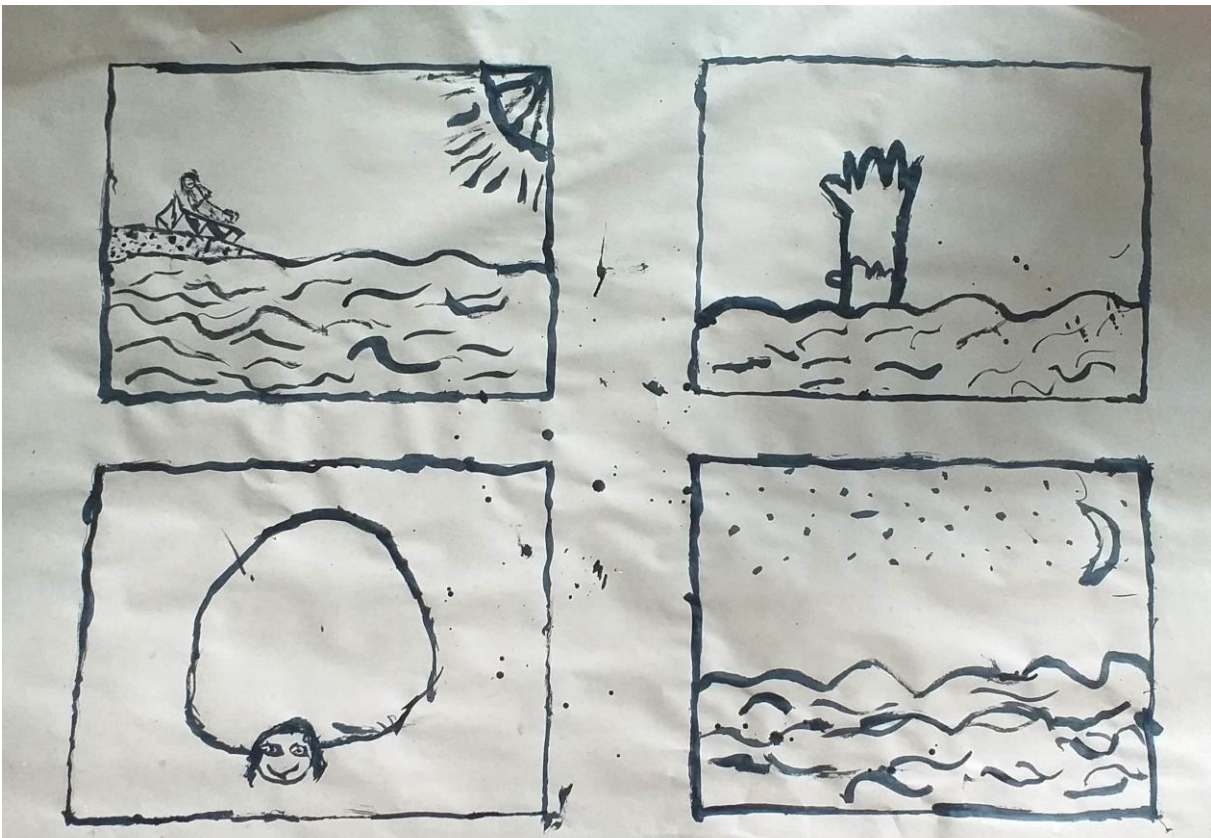
4. grupa

Skica za završni rad 4. grupe

Slika 9

5. grupa

Skica za završni rad 5. grupe

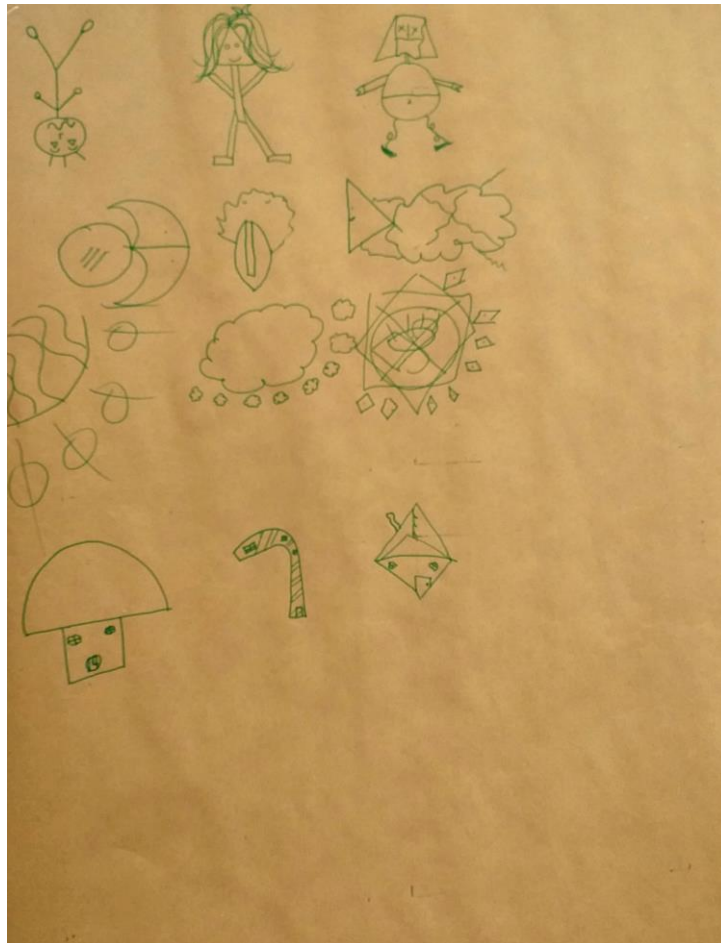
Slika 10

Učenici su dobro promislili o svojim skicama i marljivo radili na njima, čak i one grupe kojima se nije svidio tekst. Većina je odlučila nacrtati više prizora iz teksta, neki su kadrovi naopako okrenuti (slika 7 i slika 9) jer su učenici u isto vrijeme radili na više skica pa im je tako bilo lakše. Samo je 3. grupa (slika 8) odlučila prikazati sve u jednom prizoru i preko cijeloga formata. Svi su tekst interpretirali na drugačiji način, na slici 6 u prvom kadru možemo vidjeti Finku Fi kao djevojčicu, isto tako i na slici 10 Finka Fi visi na lančiću, ali je djevojčica, a ne priljepak. Treća grupa koja je radila skicu sa slike 8 interpretirala je Finku Fi i njezinu obitelj kao ptice, odnosno galebove. Svim je radovima zajednički motiv mora, na svim radovima možemo vidjeti i šablone, od stikmena, ribica, valova, zvijezda, kuće pa sve do sunca.

5.4. Drugi akcijski korak (treći i četvrti nastavni sat)

Učenici su na skicama upotrijebili dosta šabloniziranih prikaza. Drugi dvosat započinje kratkom vježbom (Slika 11) čiji je cilj učenike naučiti što su šablone te im pokazati da postoje i drukčiji načini prikazivanja predmeta. Učenici su izvlačili papiriće s nacrtanim šablonama te je nekoliko njih taj isti crtež trebao nacrtati na drukčiji način na velikom papiru služeći se flomasterima. Na papirićima su bile nacrtane one šablone koje su upotrijebili na svojim skicama: stikmen, riba, sunce, kuća. Učenici su bili iznenađeni zadatkom, nije im bilo jasno kako da na drukčiji način nacrtaju prikaze na papirićima koje su izvukli. Jedna učenica je započela sa zadatkom crtajući stikmena odnosno čovjeka. Prvo što joj je palo napamet je da nacrtat čovjeka naopako jer je to drukčije nego što inače crta. Ostali su učenici komentirali da još uvijek izgleda kao što ga inače crtaju, samo stoji na rukama. Ostala dva učenika nacrtala su svoju inačicu, ali se nisu jako odmaknuli od izvornika. Promjenu su pokušali napraviti podebljavanjem ili mijenjanjem oblika od kojih se inače sastoji stikmen, naprimjer tijelo i udovi nisu crta već je trbuh krug, a udovi su podebljani ili nisu ravni već zakrivljeni, glava nije krug već trokut ili neki nepravilan oblik. Kod crtanja ribe dali su si više slobode i pokušali ju napraviti maštovitije i drukčije, nacrtali su ju gotovo apstraktno. Kod motiva sunca i kuće imali su istih problema kao i kod čovjeka. Prvi učenik koji je crtao sunce iskoristio je rub papira kako bi ga nacrtao šablonizirano kao isječak kruga sa zrakama, dodao je elemente krivulja u polukrug i krugove na zrake kako bi djelovalo drukčije. Drugi učenik sunce crta gotovo identično, samo mijenja elemente, nije krug nego je sunce nacrtano poput oblaka sa zrakama koje su također slične oblaku. Zrake idu samo oko pola sunca jer se ono inače crta u samom kutu stranice, tako da na dijelu koji bi inače bio na rubu stranice nedostaju zrake. Treći učenik radi istu stvar kao i prethodna dva samo s drugačijim elementima, također zrake idu samo oko polovice sunca. Kuća također ima iste elemente kao šablona (prozori i vrata), ali su drukčijeg oblika. Iako se učenici nisu u potpunosti odmaknuli od šablona, pokušali su dodavanjem i

mijenjanjem oblika drukčije prikazati pojam. Na kraju su bili zadovoljni novim rješenjima iako su tijekom izvođenja komentirali da nije dovoljno drukčije. Zanimljivo je što su učenici imali puno prostora na papiru, a uvijek su počinjali crtati s lijeva nadesno kao da pišu, i u pravilnim redovima. I šablone i raspored likova na papir idu u prilog tome da je učenicima teško osloboditi se i odmaknuti se od onoga što im je ušlo u naviku, ali međusobno komentiranje i pozitivni komentari na nova rješenja govore kako učenici vide da su drukčija rješenja zanimljivija od šabloniziranih.

Uvijek su počinjali crtati s lijeva nadesno, kao da pišu... Slika 11

Nakon kratke vježbe učenici su se prisjetili fotografija s prošloga sata i zajedno ih pogledali u prezentaciji, prisjetili su se pojmova koje su naučili na prošlom satu. Pozitivno su reagirali na fotografije i pogađali emocije drugih grupa te komentirali kako su pomoću poze tijela i položajem učenika na fotografiji postigli takav dojam. Nakon fotografije je slijedio fotostrip. Učenici su vrlo brzo nakon analize nekoliko primjera shvatili što je fotostrip. Njihov je sljedeći zadatak bio da sami osmisle svoj fotostrip s tri kadra koji prikazuje radnju teksta koji su čitali na prethodnom satu. Budući da računalo škole nije opremljeno fotoshopom ili nekim sličnim programom pomoću kojega bi se mogao napraviti fotostrip (dodati okvire, oblačiće), učenici su trebali osmisliti tri kadra koja je studentica fotografirala, te na papir koji su dobili s nacrtanim oblačićima upisati tekst i napisati

upute kako bi studentica znala koji tekst govori koji lik. Vrlo su pozitivno reagirali na zadatak i u kratko vrijeme osmislili kako će kadrovi izgledati, dok im je za tekst koji će likovi govoriti ipak trebalo malo više vremena.

Na drugom satu započeli su s oblikovanjem završnoga rada.

Služili su se temperama na pak papiru malo većeg formata od onog na kojemu su radili skice (88 cm x 78 cm). Nije im dugo trebalo da se odluče kojom će se skicom koristiti kao predloškom. Iako su cijelo vrijeme imali tekst i svoje bilješke sa sata, nisu se njima često koristili. Tijekom sata s učenicima se vodio razgovor i njihovi stavovi bilježili su se na listu stavova, za svaku grupu posebno.

5.4.1. Analiza liste stavova i razgovor s učenicima tijekom izvođenja likovnoga rada

Svaka je grupa dobila svoju listu stavova koju su trebali ispuniti tijekom rada, te kroz razgovor sa studenticom pojasniti svoje odgovore. Na njoj se nalazilo pet kratkih pitanja, učenici su pored svakog pitanja trebali zaokružiti jednu od ponuđenih tvrdnji s kojom se slažu.

Na prva dva pitanja koja se odnose na način rada tijekom istraživanja većina grupa je slično odgovorila. Tako je na pitanje vole li više raditi u grupi ili samostalno samo jedna grupa odgovorila da im je lakše raditi samostalno. Kao razlog naveli su da je teško dogovoriti se unutar grupe jer svatko ima svoje ideje i želje, i one grupe koje su navele da više vole raditi u grupama navele su to kao jednu od mana grupnog rada. Ostale su grupe kao pozitivne aspekte grupnog rada navele druženje s prijateljima, kreativnija likovna rješenja i nove ideje koje nastaju kroz razgovor. Većina se izjasnila da im se sviđa rad na većem formatu iako je teško i nisu navikli ali im on daje veću slobodu i manje se boje pogriješiti. Samo je jedna grupa na listi stavova zaokružila da više voli raditi na manjem formatu, kao razlog su naveli veću kontrolu nad radom.

Od medija se učenicima najviše svidjela ilustracija na kojoj su počeli raditi, samo je jedna grupa zaokružila fotografiju zato što je najbrže gotova.

Svi su na pitanje jesu li bolje shvatili tekst nakon što su nacrtali skice odgovorili pozitivno. Učenici su bili iskreni i u razgovoru rekli da im se tekst nije svidio kad su ga prvi put čitali, jer im je bio nejasan, ali sada nakon što su ga interpretirali pomoću fotografije i skica, odnosno slike koje sada slikaju bolje shvaćaju radnju teksta i likove. Zadnje pitanje se odnosilo na emocije koje trenutno osjećaju, i za razliku od emocija koje su navedene na listiću kada su učenici čitali tekst (vidi: 5.3.1.) sada prevladavaju pozitivne emocije (radost, iznenađenje, ljubav, briga). Od negativnih emocija jedino se spominje nervoza koja se kod jedne grupe odnosi na tekst odnosno scenu, a kod druge se odnosi na izvedbu rada jer je unutar grupe došlo do svađe.

5.5. Treći akcijski korak (peti i šesti nastavni sat)

Na posljednjem dvosatnom učenicima su ponavljali što su do sada naučili i što su sve do sada napravili. Zatim su skupa gledali i komentirali fotostripove koje su započeli prošli put.

5.5.1 Analiza fotostripova

1. grupa

Učenice su reinteretirale tekst i dodale svoj nastavak

Slika 12

Učenice su u svom fotostripu odlučile prikazati svađu između Finke i njene majke, te njezin odlazak od kuće. Iako se u njihovoj dijelu teksta ne spominje da je Finka otišla od kuće, učenice su reinteretirale tekst i dodale svoj nastavak te u trećem kadru prikazale Finku kako predaje kartu na granici. Tu zadnju scenu odabrale su i za ilustraciju. Položajem tijela i izrazima lica unijele su emocije u kadrove te time dodatno naglasile tekst koji izgovaraju.

2. grupa:

Učenice su dugo promišljale o svom fotostrupu, na kraju su odlučile spojiti, odnosno izmijeniti neke dijelove teksta kako bi što bolje prikazale tekst koji su čitale. Neke dijelove dijaloga su citirale iz teksta koji su čitale. Fotostrup prikazuje marljivu priljepčicu Finku Fi u školi. Učitelj ispituje učenike kako se najbolje zaštititi od neprijatelja. U tekstu učitelj priljepcima priča o Rukama koje su njihov najveći neprijatelj. Kako bi u stripu dočarale taj dio djevojke su odlučile u posljednjoj sceni prikazati kako ruke baš u taj tren ulaze u učionicu i napadaju priljepke.

2. grupa Fotostrup prikazuje priljepčicu u školi.

Slika 13

3. grupa:

Učenice su najviše vremena provele smišljajući kadrove za strip. Potrudile su se napraviti rekvizite kao što su drvo i trava kako bi strip što bolje vizualno izgledao i ilustrirao tekst. Pošto su puno vremena potrošile za osmišljavanje kadrova nisu imale dovoljno vremena da osmisle tekst. Tekst koji likovi govore citiran je iz lektirnoga djela.

3. grupa Djevojčice su zamislile da su likovi priče galebovi.

Slika 14

Učenice su u svom fotostripu u prvom kadru prikazale razgovor majke i Finke u kojem majka prepričava i prisjeća kakvo je iskustvo Finkin otac imao s Rukama. U drugom kadru je prikazan Finkin otac kako svjedoči ljubavnoj vezi između Ruku, otac stoji iznad Ruku jer su djevojčice zamislile da su likovi priče galebovi. Treći kadar ponovo prikazuje majku i Finku kako pričaju o ocu koji se nalazi iza njih kao sjećanje. Učenice su isti motiv ali na drugačiji način prikazale u svojoj ilustraciji.

4. grupa:

U prvom kadru učenice su prikazale Finku kako razmišlja i razgovara s morem. Učenice lijevo i desno predstavljaju valove koji pričaju s Finkom. U drugom i trećem kadru prikazuju Finku kako se vraća iz škole i razgovara sa svojom simpatijom Ianom Li. U razgovoru mu govori kako ne može imati djecu jer još toliko toga mora istražiti („nisu mi ruke ni noge sve jednake“). Učenice u sva tri kadra pokretima tijela i izrazima lica naglašavaju radnju i stvaraju napetost.

4. grupa Prenaglašena gesta i mimika Slika 15

Tako u prvom kadru djevojke pokretom tijela sugeriraju da su valovi, a u ostalim kadrovima prenaplašenim pokretima i izrazima lica opisuju osjećaje likova.

5. grupa

5. grupa Fotostrip je vrlo jednostavan i prati tekst, ali je izbačen najvažniji dio priče.

Slika 16

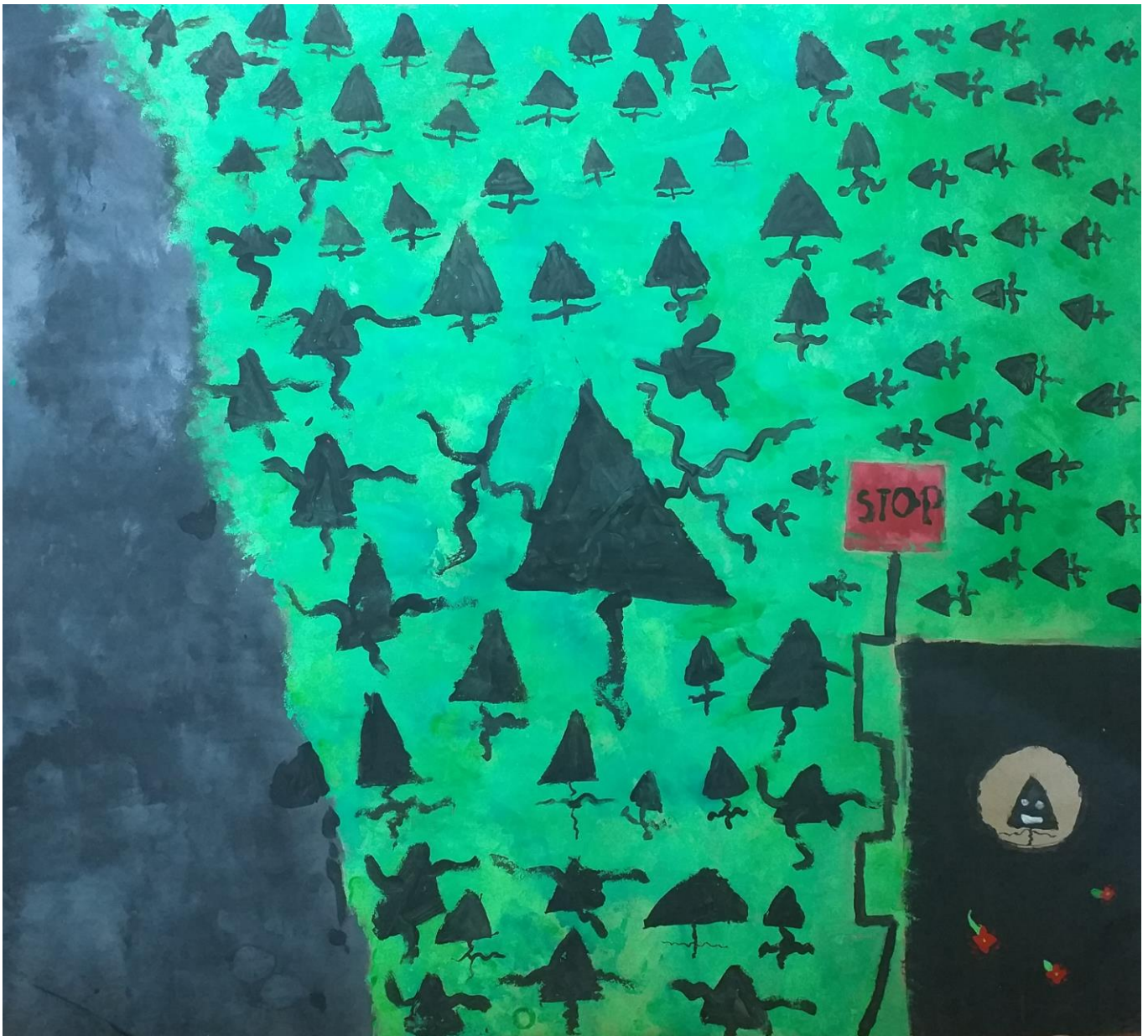
Peta grupa je bila najbrže gotova sa smišljanjem kadrova i teksta, što se i vidi po njihovu fotostrupu. Prikazali su trenutak kada se Finka sunča i kada ju Ruka uhvati, te na kraju završi na lančiću. Fotostrip je vrlo jednostavan i prati tekst, ali je izbačen glavni dio priče gdje Finka pokušava pričati s Rukom i pokazati joj kako je i ona živo biće.

Učenici su bili iznenađeni fotostrupovima, ispitivali su se međusobno o tome što prikazuju te su ponovili sve što su naučili o fotostrupu. Sami su zaključili koje su prednosti i nedostaci fotostrupu nasuprot tradicionalnom stripu. Zanimljivo je što je većina učenika rekla kako im se više sviđa fotostrip od tradicionalnoga te da bi ga voljeli ponovno raditi.

Nakon kratke analize i razgovora o fotostrupovima učenici su nastavili s radom na ilustracijama te ih na kraju sata predstavili jedni drugima. Grupe su se predstavljale po redu, kako ide tekst, tako da su zapravo na kraju jedni drugima prepričali cijelu knjigu i prenijeli svoje doživljaje. Na kraju sata učenici su zaključili da im se sada puno više sviđa tekst te da ga sada razumiju, pogotovo pošto su vidjeli ilustracije ostalih grupa.

5.5.2. Analiza ilustracija

1. grupa

1. grupa Završni rad – Finkin odlazak od kuće

Slika 17

Učenice su u svojoj ilustraciji prikazale Finkin odlazak od kuće. Iako se u njihovu dijelu teksta ne spominje da je Finka otišla, učenice su reinterpretirale tekst i dodale svoj nastavak koji se jasnije vidi u njihovu fotostripu. U tekstu se spominje kako priljepci žive na Granici (tako je zajednica priljepaka zvala svoje mjesto): na ilustraciji je prikazana granica koje su učenice zamislile slično kao naše granične prijelaze. Možemo vidjeti nekoliko šablona, primjerice lice radnika na graničnome prijelazu, no ako pogledamo skicu kojom su se koristile, vidi se da su se potrudile izmijeniti neke oblike (vidi slika 6). Tako znak za stop i priljepci nisu okrugla oblika. Promjene koje su učenice napravile učinile su ilustraciju puno zanimljivijom i dinamičnijom nego što je bila na skici.

2. grupa

2. grupa Završni rad – Ruke – najveći neprijatelj Finke Fi

Slika 18

Učenice su za svoju ilustraciju izabrale dio teksta u kojem učitelj priljepcima priča o Rukama koje su njihov najveći neprijatelj. Prikazale su Ruke kako uranja u more i želi izvaditi priljepke. Odlučile su se za realističan prikaz scene, priljepci, ruka i ribe nemaju oblike iz mašte već su prikazani kako u stvarnosti izgledaju. Kada pogledamo skicu (slika 7) koju su izabrale, također možemo vidjeti da su izmijenile ribe koje su na skici bile prikazane šablonski. Učenice su se potrudile i oko tehničke izvedbe te su kombinirale slikarsku tehniku s crtežom, odnosno linijama kojima su naglasile oblike na slici.

3. grupa

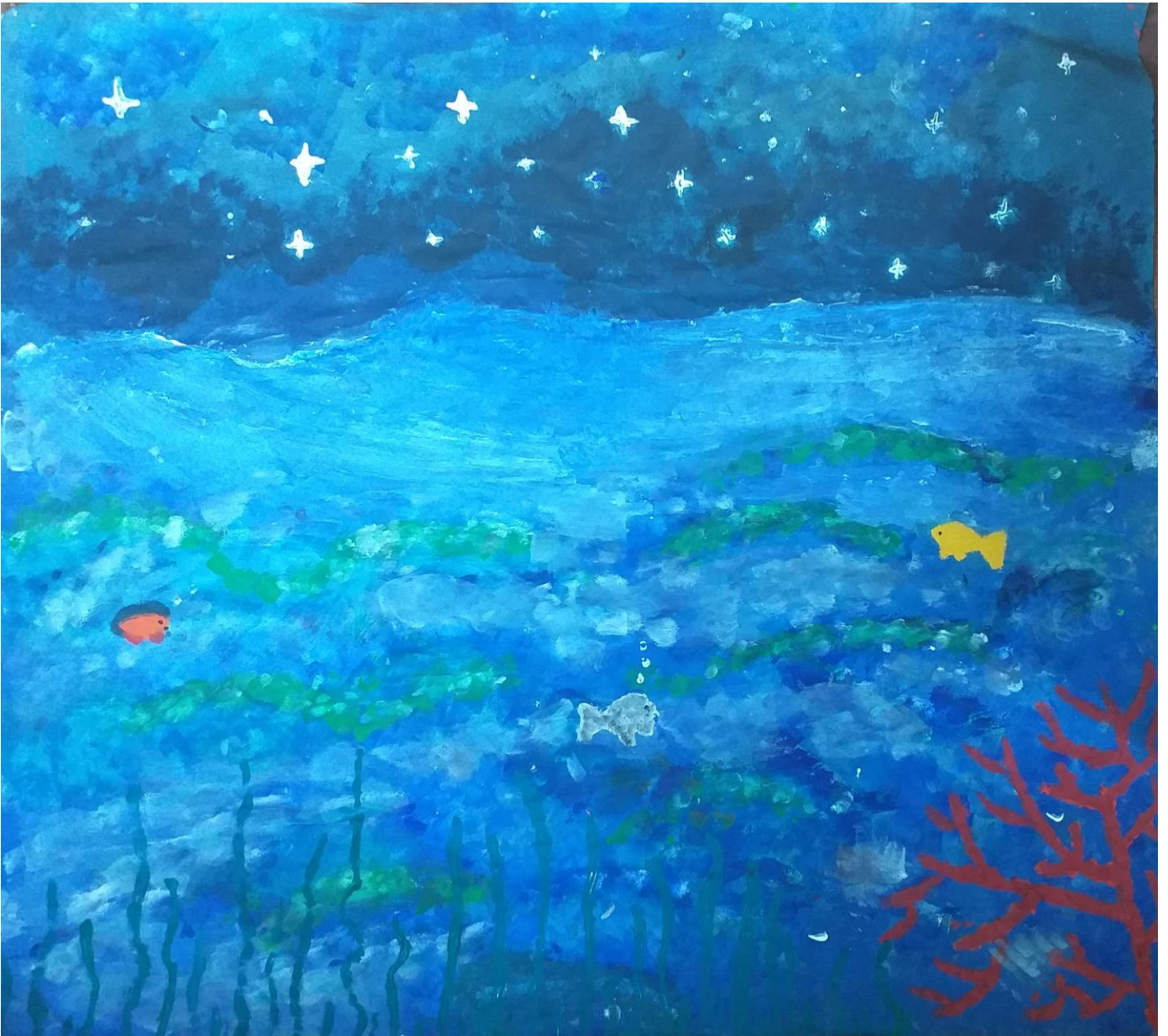

3. grupa Završni rad – Otac u oblaciću gleda prema brodicama

Slika 19

Učenice su na svojoj ilustraciji prikazale dio teksta kao i u fotostrupu, samo na drukčiji način. Zamislile su likove kao galebove, tako Finka i majka sjede u gnijezdu i pričaju o Finkinu ocu koji je otišao od kuće do mjesta gdje Ruke vežu svoje brodice. Otac je prikazan u oblaciću kako gleda prema brodicama, oblacić predstavlja majčino sjećanje na njega. Kao i prethodna grupa, odlučile su se za realističan prikaz.

4. grupa

4. grupa Završni rad – Istraživale su namaz boje te su neki dijelovi slike vrlo pastozni.

Slika 20

Kao prethodne dvije grupe, učenice su se odlučile za realističan prikaz. Za svoju ilustraciju odabrale su motiv mora koji su također prikazale na svim četirima skicama (slika 9). U njihovu dijelu teksta Finka Fi promatra more i nebo te uspoređuje zvijezde s perlama, zato su zvijezde vrlo naglašene. Učenice su se također potrudile oko tehničke izvedbe rada te su more i nebo prikazale na slikarski način, također su istraživale namaz boje te su neki dijelovi slike vrlo pastozni.

5. grupa

5. grupa Završni rad – Temperu su dosta razrjeđivali vodom pa je namaz boje lazuran.

Slika 21

Iako su imali dovoljno vremena, učenici nisu završili rad. Njihov je dio teksta opisivao Finkin konačni susret s Rukom. U tekstu se spominje da se Finka sunčala kada je došla Ruka, zato su učenici na lijevoj strani prikazali ležaljku. Ruku su prikazali kako izvire iz mora i nosi Finku sa sobom, Finka se ne vidi jer ju Ruka drži u šaci. Morski psi oko Ruke naglašavaju njezinu opasnost. Pozadina nije dovršena. Temperu su dosta razrjeđivali vodom pa je namaz boje lazuran – nije toliko izražen kao na ostalim ilustracijama.

6. Rasprava o rezultatima istraživanja

Analiza radova, anketa i lista stavova koje su ispitanici ispunjavali pokazala je rezultate iz kojih je moguće izvući obrazac. Iako je postotak učenika koji ne voli čitati puno manji od onih koji vole čitati, većina je učenika na tekst reagirala s negativnim ili podvojenim emocijama. Emocije koje su opisali u listiću koji su ispunjavali u prvom koraku akcijskog istraživanja kreću se od zbunjenosti pa sve do gađenja. Kako su učenici bili podijeljeni u grupe tijekom istraživanja se pratio njihov rad, trud i zalaganje te pomoću liste stavova i razgovora emocije koje osjećaju tijekom rada. Tako se za svaku grupu može pratiti napredak kroz satove i njihov odnos prema tekstu te razumijevanje teksta.

Prva grupa je na samom početku imala podvojeno mišljenje o tekstu, prilikom čitanja su se osjećali čudno i zbunjeno jer im tekst nije bio jasan, osim tih emocija na listiću su napisali i da se osjećaju odlično i iznenađeno. Iz razgovora s učenicama se primijetilo da se to ne odnosi toliko na tekst već na radi u grupi. Svoje emocije prikazale su na fotografiji pomoću svog tijela i izraza lica. Unatoč tomu što im je tekst bio zbunjujući i nejasan učenice su se potrudile tijekom skiciranja, fotostripa i ilustracije te se iz svih njihovih radova može iščitati da su shvatile tekst i da su ga interpretirale u svakom od navedenih medija. U listi stavova možemo vidjeti da su učenice shvatile tekst i da se više ne osjećaju zbunjeno. Prilikom predstavljanja radova pred drugim učenicima također se vidjelo da se njihov stav prema tekstu promijenio i kako im je bilo zabavno raditi u različitim medijima.

Druga grupa je od samog početka imala pozitivan stav prema čitanju i radu. Taj stav se zadržao do samog kraja i očituje se u radovima. Iz listića koji su ispunjavale na početku sata vidi se da su shvatile pouku priče, a po emocijama koje su opisale da su suosjećale s likovima. Na svim radovima vidi se da su dobro proučile tekst i da su zadacima pristupile s puno entuzijazma.

Treća grupa nije bila zadovoljna s radom na tekstu, čak nisu ni odgovorili na pitanja u listiću već su sa strane radili skice. U razgovoru i uz zadatak s fotografijom izrazili su svoje nezadovoljstvo s radom na tekstu. Međutim, nakon rada na skici njihov se stav prema tekstu i radu polako mijenja što nam dokazuje i lista stavova. U fotostrip su uložile puno truda, a ilustraciju su pomno isplanirale. Među učenicama je čak došlo do svađe jer se nisu mogle složiti kako će prikazati htijući da rad bude što bolji i da što bolje ilustrira tekst.

Učenice su iz četvrte grupe, kao i učenice iz prve grupe, bile zbunjene tekstem. Iako su bile zbunjene, na njihovim se radovima vidjelo da su pročitale tekst i uživjele se u njega, pogotovo na fotostripu gdje su pozama tijela i izrazima lica dočarale likove i njihove emocije. Da su promijenile

mišljenje o tekstu i shvatile ga, dokazuje nam i lista stavova gdje su učenice izrazile samo pozitivne emocije. Također su bile vrlo entuzijastične pri izlaganju rada.

Peta je grupa jedina koja je na početku imala izrazito negativan stav prema radu na tekstu. Na listiću su napisali da je tekst dosadan i da prema njemu osjećaju gađenje. Na skicama fotostripu i ilustraciji se vidi da su pročitali tekst, ali da se nisu u njega udubili jer nisu prikazali ključne dijelove i uložili toliko truda kao ostale grupe.

Kod svih grupa se vidi napredak, kod nekih veći kod nekih manji. Tako su četiri od pet grupa uspješno izvršile svoj zadatak i svojim radovima i njihovim izlaganjem pokazale kako su shvatile tekst i promijenile svoj odnos prema njemu.

7. Zaključak

Kako bi učenici doživjeli čitanje kao nešto pozitivno, njima blisko i korisno bitno je povezati knjigu, to jest tekst, s nečime što im je blisko, što se tiče njih samih i što bi ih zainteresiralo za tekst. Tijekom istraživanja učenici su imali priliku interpretirati tekst pomoću crteža, slike, fotografije i fotostripa. Fotografija i fotostrip najbliži su im od svih medija jer svojim tijelom i osobnošću aktivno sudjeluju u radu. Svaki učenik na drugačiji način vidi ono što je pročitao i doživljava tekst na drugačiji način što se može vidjeti po raznolikosti radova. Vizualizacija teksta u različitim medijima pomogla je učenicima pri razumijevanju teksta i kod većine učenika je stvorila pozitivan odnos s tekstem kojeg su čitali, što ne znači da se njihov odnos prema tekstu općenito promijenio, da se to postigne treba puno više vremena.

Vizualizacija i imaginacija koju su učenici tijekom istraživanja koristili i razvijali od velike važnosti ne samo u obrazovnom smislu, već i u svakodnevnom životu. U obrazovanju mašta i vizualizacija pomažu pri učenju, pamćenju i razumijevanju ne samo jezika već i ostalih nastavnih predmeta. Tijekom čitanja, vizualizacija učenicima omogućava da se udube u tekst koji čitaju, uđu u novi svijet i da se poistovjete s likovima. Učenici uče suosjećati, razvijaju empatiju. Mašta im daje bezbrojne mogućnosti koje nisu izvedive u stvarnom svijetu. Učenik uz pomoć mašte može učiniti što god želi, a da pritom nema posljedica u stvarnome svijetu. Tako se razvijaju ideje. I veliki su se znanstvenici i izumitelji koristili svojom maštom kada su zamišljali svoja otkrića. Iz mašte je nastala ideja, a iz ideje je nastalo nešto novo, inventivno. Bez mašte i vizualizacije svijet u kojem živimo ne bi bio isti. Zato je važno da učenici razvijaju i rabe svoju maštu. U svijetu kojim dominira vizualna kultura, jedan je od najučinkovitijih načina razvijanja mašte – vizualizacija.

8. Popis literature

Arnheim, R. (1941). *Umetnost i vizuelno opažanje: psihologija stvaralačkog gledanja*, Beograd: Univerzitet umetnost u Beogradu, 1987.

Broudy, H.S. (1987). *The Role of Imagery in learning* (32 str.) LA, California: The Getty Institute for Education in the Arts, 1987.

Eisner, W.E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*, New Haven & London: Yale University Press, 2002.

Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics and the Social Life of Art*, Columbia University, New York and London: Teachers College, 2003.

8.1. Internetski izvori

Ghazanfari, M. (2015.) *The Role of Visualization in EFL Learners' Reading Comprehension and Recall of Short Stories*, Sabzevar University of Teacher Education, Iran

https://www.researchgate.net/publication/228418627_The_Role_of_Visualization_in_EFL_Learners'_Reading_Comprehension_and_Recall_of_Short_Stories

(posjećeno: 17. Kolovoza, 2019.)

Pelttari, C. (2016.) *Imagination and Literacy Instruction: A Content Analysis of Literature within Literacy-Related Publications*, The College at Brockport: State University of New York

https://www.researchgate.net/publication/314269161_Imagination_and_Literacy_Instruction_A_Content_Analysis_of_Literature_within_Literacy-Related_Publications

(posjećeno: 13. Kolovoza, 2019.)

Szabó, K. (2016.) *Digital and Visual Literacy: The Role of Visuality in Contemporary Online Reading* <https://www.peterlang.com/view/9783631698716/chapter10.xhtml> (posjećeno: 4. Rujna, 2019.)

9. Prilozi

9.1. Anketni upitnik za učenike

ANKETNI UPITNIK ZA UČENIKE

SPOL: Muško

Žensko

DOB: _____

1.1 Stavi oznaku (X) ovisno o tome koliko se slažeš s ponudnim odgovorom

1. Voliš li čitati?

	1	2	3	4	5
uopće ne volim čitati					
i volim i ne volim čitati					
volim čitati					

2. Čitaš li samo knjige za lekturu ili čitaš i u svoje slobodno vrijeme?

	1	2	3	4	5
čitam samo lektire					
ponekad čitam i u slobodno vrijeme					
čitam u slobodno vrijeme					

3. Jesi li zadovoljan/zadovoljna knjigama koje trebaš čitati za lekturu?

	1	2	3	4	5
uopće nisam zadovoljan					
jesam i nisam zadovoljan/zadovoljna					
jako sam zadovoljan/zadovoljna odabirom					

1.2 Na crtu napiši odgovor na pitanje.

4. Što bi promijenio/la kod lektire ?

5. Kakve bi ti knjige stavio/stavila na popis lektire?

6. Koja ti je od svih lektira koje ste do sada imali bila najdraža i zašto ? (objasni svoj odabir)

7. Kakve knjige voliš čitati u slobodno vrijeme (kakve vrste knjiga, navedi neke od njih)?

8. Pokušaj opisati način na koji čitaš (zamišljaš li slike u glavi, zamišljaš li sebe u ulozi kojega lika, suosjećáš li s likovima, čitaš li samo riječi koje pišu

9.2. Zadatak

Zadatak

1. Pažljivo pročitajte tekst i u natuknicama napišite o čemu se u tekstu radi.
2. Opišite kako ste se osjećali tijekom čitanja i objasnite zašto ste se tako osjećali.
3. Koje ste od nabrojnih emocija osjećali najviše, obrazložite:
Radost, strah, tuga, gađenje, ljutnja, iznenađenje, ljubav, ljubomora, ponos, mržnja, čežnja, nježnost, briga, nervoza.
4. Koje boje najbolje opisuju kako ste se osjećali tijekom čitanja (pokušaj objasniti zašto baš ta/te boje)?

9.3. Lista stavova

Lista stavova

1. Zaokružite tvrdnju s kojom se slažete:

Grupa:	
Volite li više raditi u grupi ili samostalno?	u grupi samostalno
Na kojem formatu više volite raditi ?	većem formatu manjem formatu
Jeste li bolje shvatili tekst nakon što ste nacrtali skice?	da ne
Što vam se za sada od tehnika pomoću kojih smo interpretirali tekst najviše svidjelo?	fotografija fotostrip ilustracija
Koje emocije trenutno osjećate ?	radost strah truga gađenje ljutnja ljubav iznenađenje mržnja briga nervoza ljubomora

9.4. Pisana priprema 1

Ime i prezime studentice: Barbara Štiglić

Škola: OŠ. I. Cankara

Razredni odjel: 5. razred

Školska godina: 2018./2019.

Dan izvedbe: 10. 5. 2019.

Priprema za nastavni sat:

Naziv NT/J: SLIKA, POKRET, ZVUK I RIJEČ

Iz nastavne cjeline/teme: Ploha

Tip sata: obrada novoga nastavnog sadržaja

I. CILJ I SHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Usmjeriti učenika kako pomoću različitih medija i sredstava izraziti emocije koje osjeća tijekom čitanja.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kompetencije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati vlastite emocije tijekom čitanja.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnoga sata :	1.Šire istraživanje 10 min. 2. Fokusirano istraživanje 10 min. 3. Ponavljanje 1 min. 4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj 60 min. 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 10 min.
Likovno područje:	2D
Nastavna tema:	Slika, pokret, zvuk i riječ
Ključni pojmovi:	Ilustracija, crtež, fotografija
Likovni elementi:	Crta, točka
Elementi gradnje likovne sintakse:	Ritam, kontrast, proporcije, ravnoteža
Likovni motiv:	Crtež/fotografija koja prikazuje emocije učenika.
Likovni problem:	Pomoću različitih medija (fotografija, crtež) i likovnog jezika izraziti emocije koje su učenici osjetili tijekom čitanja.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, olovka, tuš, kist, isprintani tekst, fotoaparat
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	Tomislav Torjanac- Mačak i vrag Stanislav Marijanović- Enciklopedija čovjeka Felician von Myrbach-Rheinfeld - Mačak u čizmama Libico Maraja- Pinocchio Arthur Rackham- Peter Pan E. H. Shepard- Winnie Pooh
Oblici rada:	sociološki oblik rada: samostalni rad, rad u grupi psihološki oblik rada:rad prema zamišljanju
Metode rada:	Dijaloška, frontalna, metodička vježba.
Mediji (nastavna sredstva i pomagala):	Udžbenik, power point prezentacija, papir, kreda, ploča
Korelacija:	Hrvatski jezik 5. razred: Jezično izražavanje: 1. Subjektivno i objektivno iznošenje događaja Ključni pojmovi: subjektivno i objektivno pripovijedanje. 4. Stvaralačko prepričavanje Ključni pojmovi: prepričavanje, uvođenje novih elemenata u pripovijetku 10. Slušanje i interpretativno čitanje književnih tekstova Ključni pojmovi: interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova

	<p>Književnost: 7. Preneseno značenje u književnom dijelu Ključni pojmovi: preneseno značenje, pjesnička slika, poslovice, zagonetka</p> <p>Medijska kultura: 1. Mediji Ključni pojmovi: medij-prijenosnik poruke, vrste medija</p>
Literatura:	<p>a) Za učenike (<i>udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja</i>): 1. Moje boje, Miroslav Huzjak i Ivana Rupić.</p>
	<p>b) Za nastavnika (<i>stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka</i>): 1. Nastavni plan i program za osnovnu školu 2. William Glasser, Kvalitetna škola 3. Ewald Terhart: Metode poučavanja i učenja, Educa, Zagreb, 2001.</p>

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* preporučava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<p>1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE 10 min</p> <p>1.1. Priprema</p>	<p><i>Predstavljanje učenicima: Dobar dan, ja sam Barbara, studentica Likovne akademije, i danas ću vam održati sat.</i> <i>Prije samog sata ispunit ćemo jedan upitnik koji je anonimn. Nitko neće znati što ste pisali u njemu.</i> Učenici ispunjavaju upitnik.</p>	<p>Upoznaju se sa studenticom.</p> <p>Ispunjavaju upitnik.</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>-individualni rad</p>		<p>- upitnik</p>
<p>1.2 Ponavljanje, usmjeravanje pažnje i motivacija za nast. sadržaj (npr. kreativna igra pomoću koje se otkriva problem na široj razini)</p>	<p>Nakon ispunjenog upitnika kojeg studentica prikuplja i sprema sebi za evidenciju, poziva učenike da dođu naprijed da skupa popričaju. Učenici sjede u krugu i sa studenticom razgovaraju.</p> <p>Studentica učenicima postavlja pitanja.</p> <p><i>Sjećate li se koje su vam bile najdraže slikovnice kada ste bili mali?</i> <i>Kakvi su bili crteži u njima? Zašto ste voljeli čitati slikovnice?</i> <i>Volite li čitati lektiru? Jesu li vam draže slikovnice ili lektire?</i> <i>Kako čitate lektire? (uživite li se u lika, radnju, zamišljate li sebe kad lika, zamišljate li radnju)</i> <i>Kako se osjećate tijekom čitanja? (suosjećate li s likovima)</i></p> <p>Za svako pitanje studentica bi postavljala potpitanja ovisno o odgovoru i tražila obrazloženje za svaki odgovor.</p>	<p>- Učenici dolaze naprijed i razgovaraju sa studenticom</p> <p>- prisjećaju se najdražih slikovnica, navode ih i pojašnjavaju zašto su im upravo one bile najdraže</p> <p>- učenici iznose svoje mišljenje vezano uz lektire i slikovnice te ih pojašnjavaju svoj stav</p> <p>- opisuju način na koji čitaju lektiru</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>-individualni rad</p>	<p>- razgovor</p>	

<p><u>2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE</u> 10 min</p> <p>2.1..... (povezivanje otkrivenog problema s nastavnim sadržajem, pomoću umjetničkog djela i primjera iz svakodnevnog života)</p> <p>2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija</p>	<p>Studentica najavljuje učenicima da će odigrati kratku igru pogađanja. Pokazuje im prezentaciju na kojoj se nalaze 4 ilustracije koje bi učenicima trebale biti poznate (Pinokio, Winnie Pooh, Mačak u čizmama, Petar Pan). Učenici pogađaju o kojim se pričama radi. Nakon toga studentica pita učenike što povezuje sve te crteže. <i>Zašto su oni nastali ? Jesi li nastali samo kao plod mašte ili im je nešto bila baza?</i> Tako je njihova baza bio je tekst. One nisu nastale kao plod mašte već prema nekom tekstu. Takvu vrstu crteža koja opisuje (ilustrira neki tekst nazivamo ilustracija. Studentica učenicima pojašnjava kako su ovo nešto starije ilustracije stranih autora, te ima pokazuje nekoliko ilustracija naših suvremenih autora (Tomislav Torjanac, Stanislav Marijanović). Pita učenike koje su razlike između ilustracija koje smo ranije vidjeli i ovih koje sada gledamo. Naglašava kako su oba autora stavila veći naglasak na atmosferu i na osjećaje koje žele pobuditi kod gledatelja nego na samo prikazivanje onoga o čemu se u priči radi.</p>	<p>- promatraju prezentaciju.</p> <p>-promatraju slike i pogađaju što je na njima prikazano.</p> <p>-razmišljaju zašto su nastali ti crteži i prisjećaju se da su nastali prema tekstualnom predlošku</p> <p>- učenici navode razlike između tradicionalne i suvremene ilustracije</p>	<p>-frontalni rad -individualni rad</p> <p>-</p>	<p>- razgovor</p> <p>- rad s ilustrativnim materijalima/vizualnim izvorima</p> <p>- istraživanje usmeno izlaganje</p>	<p>- powerpoint prezentacija</p> <p>- dodatne fotografije</p> <p>- Ilustrativni primjeri</p>
<p>2.3. Najava zadatka (povezivanje nastavnog sadržaja s odgojnom tematikom šireg problema iz uvodnog dijela sata)</p>	<p>Studentica najavljuje zadatak i dijeli učenike u nekoliko manjih grupa (minimalno po 3 učenika). <i>Jedan dio vašeg zadatka bit će da skupa pročitate kratak tekst (Maja Brajko Livaković- Finka- Fi) koji sam vam podijelila. Zapišite ukratko o čemu se radi u tekstu, kako ste se osjećali tijekom čitanja, te odgovorite ne nekoliko kratkih pitanja koja se nalaze na vašem papiru (pitanja su vezana uz emocije). Na sam vrh papira zapišite ima svog tima, na kraju sata papiri ostaju kod mene jer ćemo se družiti još 2 puta, a vaše bilješke služiti će vam</i></p>	<p>-dolaze naprijed i razvrstavaju se u grupe</p> <p>--pažljivo slušaju zadatak</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>- individualni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>- putovanje kroz maštu</p> <p>- usmeno izlaganje</p>	<p>-papiri -tekst -olovka</p>

	<i>kao podsjetnik za iduća 2 puta.</i>				
3. PONAVLJANJE 1.min	Studentica pita jednog od učenika da ponovi zadatak te na prezentaciji ostavlja vidljive upute za zadatak.	-jedan od učenika ponavlja zadatak	- individualni rad	- razgovor	
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA 60 min.	<p>Nakon maksimalno 10 minuta studentica učenicima najavljuje drugu etapu zadatka. <i>Sada je Vaš zadatak da unutar grupe osmislite scenu koja opisuje vaše emocije tijekom čitanja, svi morate sudjelovati u njoj. Kada ju osmislite ja ću vas fotografirati. Za osmišljavanje poze imate par minuta . Fotografija će se nalaziti na prezentaciji za idući sat, skupa ćemo ih analizirati.</i></p> <p>Idući korak u radu je skiciranje ilustracije. Studentica učenicima dijeli velike papire na kojem se nalaze 4 pravokutnika koji predstavljaju kadrove. Vaš je zadatak da unutar kadrova napravite nekoliko skica za ilustraciju koju ćemo raditi idući put. Prođite ponovo kroz bilješke i prisjetite se emocija koje ste osjećali neka na njima bude naglasak. Nemoj te doslovno</p>	<p>- izvode zadatak</p> <p>- slušaju što im je idući zadatak</p> <p>-osmišljavaju scenu</p> <p>-izvode scenu</p> <p>- pažljivo slušaju zadatak</p> <p>-izvode zadatak</p>	-grupni rad	<p>- razgovor</p> <p>- praktičan rad</p> <p>- kombiniranje</p>	<p>-fotografija</p> <p>-papir</p> <p>-tekst</p> <p>-olovka</p> <p>-tuš</p> <p>-kist</p>

	prikazati što piše u tekstu pokušajte u to unijet dio sebe. Pored kadrova imate slobodan prostor u koji možete zapisivati bilješke, razmislite i o bojama koje ćete koristiti idući put.				
<u>5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA</u> 10min 5.1. Priprema	Studentica najavljuje analizu radova.		-frontalni rad	- razgovor	- ploča - power point prezentacija
5.2. Ponavljanje	Prilazi svakoj grupi pojedinačno, ne radi grupnu analizu. Tijekom analize s učenicima ponavlja što je ilustracija.	- prisjećaju se što smo naučili - ponavljaju ključne pojmove	- rad u grupi	- razgovor	
5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	Studentica s učenicima komentira njihove skice te razgovara s njima o detaljima kako bi izveli skicu u završni rad.	- analitički promatraju svoje radove - objašnjavaju ideju koja stoji iza slike. -iznose mišljenje o zadatku	-frontalni rad -individualni rad	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	

IV. PLAN PLOČE

Slika, pokret, zvuk i riječ

Ključni pojmovi: ilustracija, crtež, fotografija

Likovno-umjetničko djelo :

Tomislav Torjanac- Mačak i vrag

Stanislav Marijanović- Enciklopedija čovjeka

Felician von Myrbach-Rheinfeld – Mačak u čizmama

Libico Maraja- Pinocchio

Arthur Rackham- Peter Pan

E. H. Shepard- Winnie Pooh

9.4. Pisana priprema 2

Ime i prezime studentice: Barbara Štiglić

Škola: OŠ. I. Cankara

Razredni odjel: 5. razred

Školska godina: 2018./2019.

Dan izvedbe: 22.5.2019.

Priprema za nastavni sat:

Naziv NT/J: SLIKA, POKRET, ZVUK I RIJEČ

Iz nastavne cjeline/teme: Ploha

Tip sata: obrada novoga nastavnog sadržaja

I. CILJ I SHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Usmjeriti učenika kako pomoću različitih medija i sredstava izraziti emocije koje osjeća tijekom čitanja.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kompetencije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati razlike između stripa, fotostripa i filma.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnog sata :	1.Šire istraživanje 10 min. 2. Fokusrano istraživanje 10 min. 3. Ponavljanje 1 min. 4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj 60 min. 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 10 min.
Likovno područje:	2D
Nastavna tema:	Slika, pokret, zvuk i riječ
Ključni pojmovi:	fotografija, kadar, kompozicija, fotostrip
Likovni elementi:	Crta, točka
Elementi gradnje likovne sintakse:	Ritam, kontrast, proporcije, ravnoteža
Likovni motiv:	Crtež/fotografija koja prikazuje emocije učenika.
Likovni problem:	Pomoću različitih medija (fotografija, slika, fotostrip) i likovnog jezika izrazit emocije koje su učenici osjetili tijekom čitanja.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, tempere, kist, spužvice, isprintani tekst, fotoapararat
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	fotografije učenika, fotostrip
Oblici rada:	sociološki oblik rada: samostalni rad, rad u grupi psihološki oblik rada:rad prema zamišljanju
Metode rada:	Dijaloška, frontalna, metodička vježba.
Mediji (nastavna sredstva i pomagala):	Udžbenik, power point prezentacija, papir, flomaster
Korelacija:	Hrvatski jezik 5. razred: Jezično izražavanje: 1. Subjektivno i objektivno iznošenje događaja Ključni pojmovi: subjektivno i objektivno pripovijedanje. 4. Stvaralačko prepričavanje Ključni pojmovi: prepričavanje, uvođenje novih elemenata u pripovijetku 10. Slušanje i interpretativno čitanje književnih tekstova Ključni pojmovi: interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova Književnost: 7. Preneseno značenje u književnom dijelu

	<p>Ključni pojmovi: preneseno značenje, pjesnička slika, poslovice, zagonetka</p> <p>Medijska kultura: 1. Mediji Ključni pojmovi: medij-prijenosnik poruke, vrste medija</p>
Literatura:	<p>a) Za učenike (<i>udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja</i>): 1. Moje boje, Miroslav Huzjak i Ivana Rupić.</p>
	<p>b) Za nastavnika (<i>stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka</i>): 1. Nastavni plan i program za osnovnu školu 2. William Glasser, Kvalitetna škola 3. Ewald Terhart: Metode poučavanja i učenja, Educa, Zagreb, 2001.</p>

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* preporučava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<p>1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE 10 min</p> <p>1.1. Priprema</p>	<p>Predstavljanje učenicima: <i>Dobar dan, ja sam Barbara. Danas nastavljam naše druženje i zajednički rad, i ovaj put nećemo raditi na tekstu nego ćemo crtati i slikati.</i></p>	<p>Pozdravljaju se sa studenticom.</p>	-frontalni rad		
<p>1.2 Ponavljanje, usmjeravanje pažnje i motivacija za nast. sadržaj (npr. kreativna igra pomoću koje se otkriva problem na široj razini)</p>	<p>Studentica poziva učenike da dođu naprijed da skupa odigraju jednu kratku igru. Prvo traži dobrovoljce i daje im papiriće na kojima su nacrtane šablone (riba, drvo, sunce, stikmen). Njihov je zadatak da pokušaju na papir (veliki papir zalijepljen na zid) nacrtati pojam koji su izvukli drugačije nego što ga inače crtaju i drugačije nego što je prikazan na papiriću koji su izvukli. Svaki pojam bi crtala dva učenika te bi ih na kraju analizirali. Studentica pita učenike čine li im se zanimljivije kako so njihovi prijatelji nacrtali sunce ili kako se ono inače crta.</p>	<p>- Učenici dolaze naprijed i izvlače papiriće.</p> <p>- Učenici skiciraju svoje varijante pojma koje su izvukli</p> <p>- odgovaraju da su nova rješenja puno kreativnija i zanimljivija nego šablonizirani prikazi</p>	-frontalni rad -individualni rad	- razgovor - metodička vježba	- papir
<p>2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE 10 min</p> <p>2.1..... (povezivanje otkrivenog problema s nastavnim sadržajem, pomoću umjetničkog djela i primjera iz svakodnevnog života)</p>	<p>Studentica najavljuje učenicima da će sada pogledati nekoliko fotografija. Pokazuje im fotografije koje prikazuju njenu pripremu za sat (rezanje papira, odmor, pripremanje materijala, prezentacije). Fotografije su složene u jedan red. Pita učenike što misle što je to? Nakon što učenici odgovaraju fotografija, studentica pokazuje idući slajd gdje se na fotografijama nalaze oblačići s tekstom. <i>Na što vas sada podsjeća?</i> <i>Tako je ovdje ustvari vidimo strip napravljen pomoću fotografija.</i> <i>Kako bi mogli nazvati takvu vrstu stripa ?</i> <i>Tako je fotostrip. Jeste li se već negdje susreli s takvim stripovima?</i> Učenicima pokazuje nekoliko primjera iz časopisa za mlade (na primjer OK!) gdje</p>	<p>- promatraju prezentaciju.</p> <p>-promatraju fotografije</p> <p>-razmišljaju i odgovaraju fotografije</p> <p>- promatraju i zaključuju da ih podsjećaju na strip</p> <p>- odgovaraju fotostrip</p> <p>- razmišljaju i odgovaraju da su takve stripove vidjeli u časopisima</p>	-frontalni rad -individualni rad -	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizualnim izvorima - istraživanje usmeno izlaganje	- powerpoint prezentacija - dodatne fotografije - Ilustrativni primjeri

<p>2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija</p>	<p>najčešće nalazimo takvu vrstu stripa. Studentica vraća slajd na fotostrip i pita učenike kako bi mogli nazvati okvire fotografije, kako inače u stripu nazivamo okvire unutar kojih su prikazani neki događaji. Tako je nazivamo ga kadar. I vaše skice nalaze su unutar kadrova. Svaka ova fotografija u sebi ima elemente koji su postavljeni drugačije. Pita ih znaju li kako bi mogli nazvati raspored tih elemenata unutar kadra. Što oni svi zajedno tvore. <i>Oni tvore kompoziciju. Znači kompozicija je odnos i raspored dijelova unutar cjeline u ovom slučaju fotografije.</i> Pokazuje im fotografije koje su napravili prošli sat, na kojima su pomoću poze (svojem tijela) trebali prikazati scenu ili osjećaj vezan uz tekst koji su čitali. Pita učenike da pojasne što fotografije prikazuju.</p>	<p>- odgovaraju da se okvir fotografije naziva kadar</p> <p>-razmišljaju kako se naziva raspored elemenata unutar kadra i odgovaraju-kompozicija</p> <p>-učenici objašnjavaju što su htjeli prikazati na fotografiji</p>			
<p>2.3. Najava zadatka (povezivanje nastavnog sadržaja s odgojnom tematikom šireg problema iz uvodnog dijela sata)</p>	<p>Studentica najavljuje učenicima kratki zadatak povezan s njihovim fotografijama. Sada ćete umjesto jednom fotografijom radnju prikazati pomoću više njih. Poput fotostripa kojeg smo vidjeli na početku sata. <i>Vaš je zadatak da svatko od vas napravi fotostrip. Fotostrip će imati 3 kadra, i mora biti povezan uz tekst koji ste čitali. Imate par minuta da se dogovorite i na papir u oblačiće napišete tekst koji bi išao uz te 3 fotografije (dobivaju papir na kojima su nacrtani oblačići). Ja ću vas fotografirati, svaku grupu zasebno i onda ću idući put staviti te oblačiće uz vaše fotografije i oblikovati ga u fotostrip. Za to imate 5 minuta. Nakon što završite krećemo na rad na ilustraciji.</i> Studentica fotografira učenike.</p>	<p>- učenici osmišljavaju scene i zapisuju što će pisati u oblačićima</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>- grupni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>- usmeno izlaganje</p>	<p>-papir -mobitel/fotoapararat</p>

<p><u>3. PONAVLJANJE</u></p> <p>1.min</p>	<p>Studentica ponavlja s učenicima što su radili prošli put i sa svakom grupom individualno komentira njihove skice (naglasak u razgovoru je na bojama koje žele upotrijebiti za svoj rad).</p>	<p>-učenici ponavljaju što su radili prošli put -sa studenticom razgovaraju o svojim skicama</p>	<p>- individualni rad - grupni rad</p>	<p>- razgovor</p>	
<p><u>4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA</u></p> <p>60 min.</p>	<p>Studentica dijeli učenicima papire (većeg formata) na kojem će raditi finalnu ilustraciju teksta kojeg su dobili. Naglašava da će i idući put raditi na ilustraciji tako da ne moraju žuriti i paziti da stignu do kraja sata, nego da si uzmu vremena i dobro razmisle koje boje će iskoristiti i kako će prikazati pojedine elemente. Tijekom izvođenja zadatka prilazi učenicima i razgovara s njima o njihovom radu.</p>	<p>- slušaju što im je idući zadatak - izvode zadatak -osmišljavaju ilustraciju i razmišljaju kako izvest što su zamislili</p>	<p>-grupni rad</p>	<p>- razgovor - praktičan rad - kombiniranje</p>	<p>-papir -tekst -tempere -kist -spužvica</p>

<p><u>5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA</u> 10min</p> <p>5.1. Priprema</p>	<p>Studentica najavljuje analizu radova.</p>		<p>-frontalni rad</p>	<p>- razgovor</p>	<p>- ploča</p> <p>- power point prezentacija</p>
<p>5.2. Ponavljanje</p>	<p>Prilazi svakoj grupi pojedinačno, ne radi grupnu analizu. Tijekom analize s učenicima ponavlja što su naučili, i koja je razlika između ilustracije koju upravo rade i stripa o kojem su pričali.</p>	<p>- prisjećaju se što smo naučili</p> <p>- ponavljaju ključne pojmove</p>	<p>- rad u grupi</p>	<p>- razgovor</p>	
<p>5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova</p>	<p>Studentica s učenicima komentira njihove radove te razgovara s njima o njihovoj ilustraciji (što su na njoj prikazali, zašto su to tako prikazali). Tijekom analize studentica sa sobom nosi papir na kojem se nalazi tablica s pitanjima za svaku grupu (poput ankete). Na njoj se nalazi lista stavova, za svaku grupu posebno bilježi njihove stavove vezane uz neku određenu temu ili likovni rad koji izvode.</p>	<p>- analitički promatraju svoje radove</p> <p>- objašnjavaju ideju koja stoji iza slike.</p> <p>-iznose mišljenje o zadatku</p> <p>- iznose svoje stavove</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>-individualni rad</p>	<p>- analitičko promatranje</p> <p>- razgovor</p> <p>- vrednovanje</p>	<p>- papir</p>

IV. PLAN PLOČE

Slika, pokret, zvuk i riječ

Ključni pojmovi: fotografija, kadar, kompozicija, fotostrip

Likovno-umjetničko djelo :
fotostripovi iz časopisa

9.5. Pisana priprema 3

Ime i prezime studentice: Barbara Štiglić

Škola: OŠ. I. Cankara

Razredni odjel: 5. razred

Školska godina: 2018./2019.

Dan izvedbe: 5.6.2019.

Priprema za nastavni sat:

Naziv NT/J: SLIKA, POKRET, ZVUK I RIJEČ

Iz nastavne cjeline/teme: Ploha

Tip sata: obrada novoga nastavnog sadržaja

I. CILJ I SHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgajno-obrazovni cilj nastavnog sata: Usmjeriti učenika kako pomoću različitih medija i sredstava izraziti emocije koje osjeća tijekom čitanja.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kompetencije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati razlike između stripa, fotostripa i fotografije.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape nastavnog sata :	1.Šire istraživanje 5 min. 2. Fokusrano istraživanje 10 min. 3. Ponavljanje 1 min. 4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj 60 min. 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 15 min.
Likovno područje:	2D
Nastavna tema:	Slika, pokret, zvuk i riječ
Ključni pojmovi:	fotografija, kadar, kompozicija, fotostrip
Likovni elementi:	Crta, točka
Elementi gradnje likovne sintakse:	Ritam, kontrast, proporcije, ravnoteža
Likovni motiv:	Slika/fotostrip koja prikazuje emocije učenika.
Likovni problem:	Pomoću različitih medija (fotografija, slika) i likovnog jezika izraziti emocije koje su učenici osjetili tijekom čitanja.
Likovno tehnička sredstva:	Papir, tempere, kist, spužvice, isprintani tekst, fotoaparar
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	fotografije učenika, fotostrip
Oblici rada:	sociološki oblik rada: samostalni rad, rad u grupi psihološki oblik rada:rad prema zamišljanju
Metode rada:	Dijaloška, frontalna, metodička vježba.
Mediji (nastavna sredstva i pomagala):	Udžbenik, power point prezentacija, papir, flomaster
Korelacija:	Hrvatski jezik 5. razred: Jezično izražavanje: 1. Subjektivno i objektivno iznošenje događaja Ključni pojmovi: subjektivno i objektivno pripovijedanje. 4. Stvaralačko prepričavanje Ključni pojmovi: prepričavanje, uvođenje novih elemenata u pripovijetku 10. Slušanje i interpretativno čitanje književnih tekstova Ključni pojmovi: interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova Književnost:

	<p>7. Preneseno značenje u književnom dijelu Ključni pojmovi: preneseno značenje, pjesnička slika, poslovice, zagonetka</p> <p>Medijska kultura: 1. Mediji Ključni pojmovi: medij-prijenosnik poruke, vrste medija</p>
Literatura:	<p>a) Za učenike (<i>udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja</i>): 1. Moje boje, Miroslav Huzjak i Ivana Rupić.</p>
	<p>b) Za nastavnika (<i>stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka</i>): 1. Nastavni plan i program za osnovnu školu 2. William Glasser, Kvalitetna škola 3. Ewald Terhart: Metode poučavanja i učenja, Educa, Zagreb, 2001.</p>

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* preporučava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<p>1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE 5 min</p> <p>1.1. Priprema</p>	<p>Predstavljanje učenicima: <i>Dobar dan, ja sam Barbara. Danas je zadnji dan našeg druženja i zajedničkog rada, nadam se da ćemo ga dobro iskoristiti.</i></p>	<p>Pozdravljaju studenticu.</p>	<p>-frontalni rad</p>		
<p>1.2 Ponavljanje, usmjeravanje pažnje i motivacija za nast. sadržaj (npr. kreativna igra pomoću koje se otkriva problem na široj razini)</p>	<p>Studentica pita učenike sjećaju li se što su radili prošla dva puta, na koje su sve načine do sada interpretirali tekst. Zatim poziva učenike da dođu naprijed da skupa pogledaju fotostripove koje su radili prošli sat. Fotografije su sad posložene u fotostrip (imaju oblačiće s tekstem). Prvo s učenicima komentira kako im se čine stripovi. Jesu li zadovoljni kako su ispali.</p> <p>Pita učenike kako im se čini strip u usporedbi s fotografijama s prvog sata, koji je medij bolje dočarao radnju, iz kojeg dobivaju više informacija.</p> <p>Tako je fotostrip nam daje više informacija o radnji jer je prikazano više fotografija koje su popraćene tekstem. Fotografija nam na sažet način prikazuje radnju, prikazuje jedan određeni trenutak.</p>	<p>- Učenici dolaze naprijed i gledaju prezentaciju na kojoj se nalaze fotostripovi i fotografije.</p> <p>- Komentiraju jesu li zadovoljni svojim stripovima.</p> <p>- Odgovaraju koja je razlika između fotografije i fotostripa.</p>	<p>-frontalni rad -individualni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>- rad s ilustrativnim materijalima/vizualnim izvorima</p> <p>- usmeno izlaganje</p>	<p>- prezentacija - fotografije - fotostripovi</p>

<p><u>2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE</u> 10 min</p> <p>2.1..... (povezivanje otkrivenog problema s nastavnim sadržajem, pomoću umjetničkog djela i primjera iz svakodnevnog života)</p> <p>2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija</p>	<p>Ponavlja s učenicima kroz analizu pojmove koje su prošli put naučili (kadar, kompozicija, fotostrip). Zatim pita učenike kako im se čini fotostrip u usporedbi s klasičnim stripom. Koje su razlike a koje sličnosti? Tako je i jedna i druga vrsta stripa imaju kadrove unutar kojih je prikazana radnja i tekst u oblačićima koji nadopunjuje prikaz radnje. Oba su oblikovana po sličnom principu. Koje su prednosti fotostripa i koje su Ograničenja? Tako je prednost fotostripa je što nam puno manje vremena treba da ga napravimo i što možemo realno prikazati neke događaj i likove. Mane su to što ne možemo prikazati nešto iz mašte baš onako kako smo zamislili, Pita učenike čitaju li u slobodno vrijeme stripove i bi li se netko od njih u budućnosti volio baviti stripom ili fotostripom.</p>	<p>- Promatraju stripove, analiziraju ih i prisjećaju se što su naučili prošla dva puta.</p> <p>- Učenici navode razlike između klasičnog stripa i fotostripa.</p> <p>- Odgovaraju da nam treba puno manje vremena da napravimo fotostrip i što možemo realno prikazati neke događaj i likove.</p> <p>- Navode mane, ne možemo prikazati nešto iz mašte baš onako kako smo zamislili.</p> <p>- Učenici pričaju o stripovima koje čitaju u slobodno vrijeme i odgovaraju žele li se u budućnosti baviti stripom.</p>	<p>-frontalni rad -individualni rad</p> <p>-</p>	<p>- razgovor</p> <p>- rad s ilustrativnim materijalima/vizualnim izvorima</p> <p>- usmeno izlaganje</p>	<p>- powerpoint prezentacija</p> <p>- dodatne fotografije</p> <p>- ilustrativni primjeri</p>
<p>2.3. Najava zadatka (povezivanje nastavnog sadržaja s odgojnom tematikom šireg problema iz uvodnog dijela sata)</p>	<p>Studentica najavljuje učenicima da će sada nastaviti s radom na ilustracijama koje su započeli prošli put. Naglašava da razmisle o bojama koje koriste, što njima žele poručiti, te ih podsjeća na vježbu od prošlog puta koja se odnosi na crtanje šablona. Ako neke grupe budu ranije gotove, dobit će novi zadatak : smišljanje naslovnice za priču koju su čitali.</p>	<p>- Učenici pažljivo slušaju zadatak.</p> <p>-Prisjećaju se vježbe koju su radili prošli sat.</p>	<p>- grupni rad</p>	<p>- razgovor</p>	<p>-papir -tempere -kistovi -spužvice</p>

3. PONAVLJANJE 1.min	Studentica ponavlja s učenicima što su radili prošli put i sa svakom grupom individualno komentira njihove radove.	-učenici ponavljaju što su radili prošli put -sa studenticom razgovaraju o svojim radovima	- individualni rad - grupni rad	- razgovor	
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA 60 min.	Studentica dijeli učenicima njihove radove kako bi mogli nastaviti s radom na njima. Tijekom izvođenja zadatka prilazi učenicima i razgovara s njima o njihovom radu. Ako neke od grupa završe ranije s radovima daje im novi papir na kojem mogu osmisliti kako bi izgledala naslovnica za priču koju su čitali.	- izvode zadatak - dovršavaju radove	-grupni rad	- razgovor - praktičan rad - kombiniranje	-papir -tekst -tempere -kist -spužvica
5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA 15min 5.1. Priprema	Studentica najavljuje analizu radova.		-frontalni rad	- razgovor	- ploča - power point prezentacija
5.2. Ponavljanje	Prilazi svakoj grupi pojedinačno i poziva ih da dođu naprijed da svi skupa pogledaju radove.		- rad u grupi	- razgovor	

<p>5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova</p>	<p>Grupe po redu kako ide priča prezentiraju svoje radove. Iza svake grupe se na projektoru nalazi fotografija i fotostrip koji su napravili. Studentica s učenicima komentira njihove radove te razgovara s njima o njihovoj ilustraciji (što su na njoj prikazali, zašto su to tako prikazali). Učenicima daje slobodu da sami pričaju o svom iskustvu s tekstem i da sami opišu kako je nastala ilustracija i što ona pokazuje.</p> <p>Nakon što sve grupe prezentiraju svoje radove studentica postavlja učenicima pitanja vezana uz medije u kojima su prikazali tekst. Pita ih koji im se od medija najviše svidio za prikaz teksta i zašto.</p> <p>Razgovara s učenicima i o tekstu kojeg su čitali. Pita ih jeli im bilo lakše shvatiti tekst kada su ga prenijeli u ilustraciju i fotostrip. Zatim bi imali kratak razgovor o načinu na koji čitaju. Naglasak bi bio na zamišljanju radnje. Zamišljaju li radnju i likove u glavi i bili im pomoglo da shvate radnju kada bi dok čitaju skicirali to što su zamišljali.</p> <p>Na samom kraju se studentica zahvaljuje učenicima na pažnji i vremenu koje su proveli skupa. Te im poručuje da nastave biti tako kreativni i marljivi.</p>	<p>- Analitički promatraju svoje radove.</p> <p>- Objašnjavaju ideju koja stoji iza slike, kako su se osjećali kada su čitali tekst i slikali.</p> <p>-Iznose mišljenje o medijima u kojima su radili.</p> <p>- Iznose svoje stavove i razmišljanja.</p> <p>- Opisuju način na koji čitaju, i kako im skiciranje može pomoći pri razumijevanju i pamćenju teksta.</p> <p>-Učenici se pozdravljaju sa studenticom.</p>	<p>-frontalni rad</p> <p>-individualni rad</p>	<p>- analitičko promatranje</p> <p>- razgovor</p> <p>- vrednovanje</p>	<p>- papir</p>
---	--	--	--	--	----------------

IV. PLAN PLOČE

Slika, pokret, zvuk i riječ

Ključni pojmovi: fotografija, kadar, kompozicija,
fotostrip

Likovno-umjetničko djelo :
fotostripovi

